

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Lucie Melounová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav Dálého východu

Seminář koreanistiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Melounová

Přístup Korejců k vlastnímu kulturnímu dědictví

Korean Approach to their Cultural Heritage

Mé velké poděkování patří PhDr. Miriam Löwensteinové, Ph.D. za cenné připomínky a rady, které mi poskytla během vedení této práce. Děkuji též Mgr. Blance Ferklové, Ph.D. za konzultace a podnětné komentáře.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 8. června 2011

Obsah

I. Úvod.....	6
II. Zákonná opatření týkající se kulturního dědictví.....	8
2.1 Zákonná opatření z koloniálního období	8
2.2 Zákonná opatření z doby po osvobození do roku 1962.....	8
2.3 Zákon o ochraně památek	9
III. Národní poklady	15
3.1 Co je národní poklad a jaká musí splňovat kritéria	15
3.2 Ustanovení památky národním pokladem a jeho případné zrušení.....	16
3.3 Problémy při stanovování národních pokladů.....	17
3.4 Přehodnocování národních pokladů v 90. letech	18
3.5 <i>Diskuze ohledně národního pokladu číslo 1</i>	19
3.6 <i>Zničení národního pokladu číslo 1</i>	20
IV. Organizace související s kulturním dědictvím	24
4.1 Správa kulturního dědictví.....	24
4.2 Národní výzkumný ústav pro kulturní dědictví	25
4.3 Korejská komise pro UNESCO.....	26
V. Korejská republika a UNESCO	28
5.1 Seznam světového dědictví.....	29
5.1.1 Památky na předběžném seznamu	29
5.1.1.1 <i>Památky na předběžném seznamu – historické oblasti měst Kongdžu a Pujŏ</i>	31
5.1.2 Památky na Seznamu světového dědictví.....	33
5.2 Reprezentativní seznam nehmotného kulturního dědictví lidstva.....	35
5.2.1 Památky na Reprezentativním seznamu nehmotného kulturního dědictví lidstva.....	36
5.3 Seznam Pamět' světa.....	37
5.3.1 Památky na Seznamu Pamět' světa	38
5.3.1.1 <i>Památky na Seznamu Pamět' světa – případ Čikči</i>	38
5.3.2 Památky navržené na zapsání na Seznam Pamět' světa	40
5.4 Ceny	40
5.4.1 Cena UNESCO - Čikči (Pamět' světa).....	40
5.4.2 Literární cena UNESCO krále Sedžonga.....	41
VI. Korejské památky odvezené z Koreje a snahy o jejich navrácení	43
6.1 Snaha o navrácení památek z Japonska	44
6.1.1 Dohoda o kulturních památkách a kulturní spolupráci mezi Korejskou republikou a Japonskem z roku 1965.....	45
6.1.2 Úspěšné navrácení análů dynastie I.....	46
6.1.3 Památky darované japonskými sběrateli.....	50

6.2 Snaha o navrácení památek z Francie	51
VII. Závěr	53
VIII. Bibliografie	54
Přílohy	

I. Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá vztahem a přístupem Korejců ke svému kulturnímu dědictví. Každá společnost se snaží uchovávat toto dědictví jako zdroj informací o životě a činnosti lidí pro budoucí generace a Korejci nejsou výjimkou. Při pobytu v Korejské republice jsem se často setkávala s množstvím informačních cedulek a nápisů umístěných u různých staveb, což mě inspirovalo ke zvolení tématu. Pro jeho rozsáhlost a nedostupnost relevantních informací ponechávám stranou zájmu Korejskou lidově demokratickou republiku a zaměřuji se pouze na Korejce z Korejské republiky.

Cílem práce je představit kulturní dědictví Koreje, s využitím zákonných opatření popsat třídění památek a kritéria pro jejich zařazení. Poté se zaměřit na organizace, které zajišťují jejich správu a ochranu. Jednou z těchto organizací je Korejská komise pro UNESCO, jež se snaží o propagaci části kulturního dědictví ve světě. V této souvislosti je nutné zmínit také snahy Korejců o navrácení některých památek ze světa.

V úvodu práce je představen Zákon o ochraně památek z roku 1962, který s několika úpravami platí dodnes. Tento zákon je důležitý jednak proto, že stanovuje, jak s kulturním dědictvím zacházet a jak o něj pečovat, ale hlavně proto, že definuje to, co si Korejci pod pojmem kulturní dědictví představují a do jakých kategorií si toto dědictví třídí.

Další kapitola je věnována jedné z těchto kategorií, národním pokladům. Jedná se o památky, kterých si Korejci z historického, uměleckého, technologického a vědeckého hlediska velmi cení. Na příkladu několika národních pokladů se zde pokusím ozřejmit, jak vypadá jejich ochrana, renovace či rekonstrukce.

Následuje seznámení s několika organizacemi, které se zabývají péčí, ochranou a výzkumem památek.

Samostatná kapitola pojednává o aktivitách Korejské republiky v UNESCO, seznamuje s památkami, které se v rámci této organizace podařilo Korejcům prosadit a které případně ještě prosadit chtějí.

V poslední kapitole popisují snahu Korejců o navrácení původem korejských památek z různých zemí světa, konkrétně z Japonska a Francie.

Při psaní práce využívám především korejských prací či internetových stránek organizací, jež se korejskými památkami zabývají. O památkách se lze samozřejmě dočíst také v nesčetných anglicky psaných publikacích, avšak většina těch, jež se mi dostala do rukou, je dobrá pouze k prvnímu seznámení se s několika často se opakujícími památkami. Mnoho z nich funguje hlavně jako jakási forma propagace, tj. vychvalují přednosti a jedinečnost té které památky za účelem přilákání turistů. Pro hlubší porozumění tématu nejsou jako zdroj příliš vhodné. Literatura v češtině prakticky neexistuje. Při práci s korejskými zdroji jsem se potýkala především s ještě nedostatečnou znalostí korejštiny.

V celé práci používám českou vědeckou transkripci s tím, že u přepisu jednotlivých památek se snažím dodržovat následující postup. Pokud je to možné, uvádím nejdříve název památky v češtině, za kterým následuje v závorkách název v korejštině a čínských znacích, jenž je následně pomocí standardní české vědecké transkripce přepsán do latinky. Ve výjimečných případech, pokud není např. český překlad zcela jednoznačný, ještě dodávám anglický název. Co se týče památek na Předběžném seznamu, záměrně uvádím korejské názvy až v příloze na konci práci, kde jsou jednotlivé památky společně s památkami z dalších seznamů přehledně seřazeny. Za touto přílohou následuje obrazová příloha.

II. Zákonná opatření týkající se kulturního dědictví

2.1 Zákonná opatření z koloniálního období

Se zákony na ochranu památek se začalo za japonské koloniální nadvlády. Vůbec první zákonné opatření pochází z roku 1910 a je jím nařízení o správě majetku hjanggjo¹ (향교재산관리규정, hjanggjo časan kwalli kjudžöng), kterému předcházela průzkum onoho majetku v roce 1907.² Následoval zákon o buddhistických kláštorech (사찰령, 寺刹令, sačhalljöng) z července roku 1911 a v roce 1916 přišlo generální guvernérství³ s nařízením o uchovávání historických míst a památek (고적급유물보존규칙, 古迹及遺物保存規則, kodžökküp jumul podžon kjučchik).

Roku 1933 se ochrana z historických míst a památek rozšířila i na přírodní místa a přírodní památky. Toho roku byl totiž vyhlášen zákon o uchovávání korejských pokladů, historických a přírodních míst a přírodních památek (조선보물고적명승천연기념물보존령, 朝鮮寶物古跡名勝天然記念物保存令, čosön pomul kodžök mjöngsüng čchönjön kinjömmul podžonnjöng), na jehož základě se pak od roku 1934 začaly památky zkoumat a zařazovat do jednotlivých kategorií. Bylo tehdy ustanoveno 340 pokladů, 101 historických míst, 3 historicko-přírodní místa, 1 přírodní místo a 146 přírodních památek.⁴ Pokladem číslo jedna se 27. srpna 1934 stala soulská městská brána Sungnjemun (승례문, 崇禮門, tj. Brána ušlechtilých obřadů), tehdy však pod jménem Namdämun (남대문, 南大門, tj. Jižní brána).

2.2 Zákonná opatření z doby po osvobození do roku 1962

Po vytvoření vlády v roce 1948 bylo na ministerstvu školství zřízeno oddělení pro uchovávání kultury, které mělo na starost i ochranu památek. Podle zákona o likvidaci majetku královské rodiny (구왕실재산처분법, kuwangsil časan čchöbunböp) a zákona o majetku císařské rodiny (구황실재산법, kuhwangsil časanböp) byl vytvořen Úřad pro

¹ Hjanggjo byly okresní konfuciánské školy středního stupně za království Čosön.

² 도중필: 문화재 정책 개론. 서울, 민속원 2009, str. 47.

³ Generální guvernérství (1910-1945) byl nejvyšší úřad japonské koloniální správy v Koreji.

⁴ 이광표: 국보 이야기. 서울, 작은박물관 2005, str. 22.

majetek císařské rodiny (구황실재산사무총국, kuhwangsil čäsan samučchongguk), jenž dostal na starost pět soulských paláců a všechny různé hrobky po zemi, jež měly něco společného s královskou, respektive císařskou rodinou. Zákon o uchovávání korejských pokladů, historických a přírodních míst a přírodních památek zavedený za Japonců byl v nezměněném znění ponechán v platnosti, takže i označení památek zůstalo nadále stejné.⁵

Roku 1952 ministerstvo školství zřídilo Prozatímní výbor pro ochranu národních pokladů, historických a přírodních míst a přírodních památek (국보고적명승천연기념물 임시보존위원회, kukpo kodžöngmjöngsüng čchönjön kinjömmul imsipodžon üwönhö), z něhož se v roce 1955 stala Společnost pro ochranu národních pokladů, historických a přírodních míst a přírodních památek (국보고적명승천연기념물보존회, kukpo kodžöngmjöngsüng čchönjön kinjömmul podžonhö),⁶ která z památek ustanovených za Japonska odebrala památky nacházející se v KLDŘ a zbytek přejmenovala na národní poklady.⁷

2.3 Zákon o ochraně památek

Roku 1962 byl přijat zákon o ochraně památek (문화재보호법, 문화財保護法, munhwadžä pohoböp), jenž znamenal významný přelom v přístupu Korejců ke svému kulturnímu dědictví. Jedná se o vůbec první základní zákon, který se kulturnímu dědictví po osvobození země věnoval a který nahradil do té doby ještě stále platný zákon z roku 1933.

Podle prvního článku tohoto zákona si dokument klade za cíl „podporovat kulturní povznesení lidí a přispívat k rozvoji lidské kultury přenášením národní tradice prostřednictvím zachovávání kulturního dědictví a umožněním jeho využití.“ V této podkapitole se zabývám tímto zákonem nikoliv v podobě, v jaké byl schválen v roce 1962, ale jeho rozšířenou verzí z 11. dubna roku 2007.⁸

⁵도중필: 문화재 정책 개론. 서울, 민속원 2009, str. 47.

⁶ <http://www.ziwol.net/ziwol/a/huki/20040406a.htm>.

⁷ 이광표 (2005), str. 22.

⁸ Plné znění zákona k nalezení na internetové adrese

http://www.unesco.org/culture/natlaws/media/pdf/republicofkorea/repkorea_culturalheritageprote

Zákon o ochraně památek sestává z celkem osmi oddílů:

1. obecná ustanovení,
2. státem ustanovené kulturní dědictví (ustanovení, spravování a ochrana, přístup veřejnosti, šetření),
3. registrované kulturní dědictví,
4. skryté kulturní dědictví (tj. skryté v zemi, na mořském dně, v budovách apod.),
5. speciální případy vztahující se k státem vlastněnému kulturnímu dědictví,
6. kulturní dědictví stanovené městem či provincií,
7. doplňující ustanovení,
8. trestní opatření.

Níže je podán stručný výtah jednotlivých oddílů.

(1) Oddíl „Obecná ustanovení“ sestává ze čtyř článků, přičemž nejdůležitější z nich je dle mého názoru článek druhý, který uvádí definice kulturního dědictví, ustanoveného kulturní dědictví a ochranných zón.

Kulturní dědictví je zde definováno jako „národní, etnické a celosvětové dědictví velké historické, umělecké, vědecké či krajinné hodnoty, které bylo vytvořeno buď člověkem, či přírodou a spadá do některé z následujících kategorií:

1. hmotné kulturní dědictví: hmotná kulturní díla velké historické, umělecké či vědecké hodnoty, jakými jsou budovy, záznamy a knihy, staré dokumenty, obrazy, sochy, řemeslné výrobky a archeologické nálezy tomu odpovídající;
2. nehmotné kulturní dědictví: nehmotná kulturní díla velké historické, umělecké či vědecké hodnoty jako jsou drama, hudba, tanec a řemeslná dovednost;
3. památky blíže určené v následujících odstavcích:
 - a) historická místa velké historické či vědecké hodnoty jako klášterní komplexy, starověké hrobky, rozvaliny pevností, palácové komplexy, místa s keramickými pecemi nebo vrstvy, v nichž se nacházejí památky, a význačné objekty;

ctionact_amended_2007_engtof.pdf. Jedná se o anglický překlad korejského zákona, jehož znění lze nalézt na adrese <http://www.law.go.kr/lsInfoP.do?lsiSeq=78011#0000>.

Nejnovější verzi z 6. dubna 2011 v korejském znění lze dohledat na adrese <http://www.law.go.kr/lsInfoP.do?lsiSeq=112042#0000>.

- b) krajinná místa velké umělecké hodnoty a výjimečné krásy;
 - c) zvířata (včetně míst jejich výskytu, páření a míst, do kterých migrují), rostliny (včetně míst výskytu), minerály, jeskyně, geologické útvary, biologické produkty a zvláštní přírodní úkazy, které jsou velké historické, krajinné či vědecké hodnoty;
4. lidové umění: způsoby a zvyky týkající se jídla, oblékání a obydlí, zaměstnání, víry, výročních rituálů, atd., oblečení, náčiní; a obydlí, která jsou k tomu zapotřebí a která jsou nezbytná k pochopení změn v životě lidí.⁹

Ustanoveným kulturním dědictvím je zde míněno:

1. státem stanovené kulturní dědictví: kulturní dědictví stanovené správcem Správy kulturního dědictví¹⁰;
2. kulturní dědictví stanovené městem či provincií;
3. kulturní materiály – dědictví důležité pro kulturu určité oblasti, které je třeba zachovat, ale které nebylo prohlášeno ani státem stanoveným kulturním dědictvím, ani kulturním dědictvím stanoveným městem či provincií.¹¹

Ochranné zóny jsou pak takové zóny, které mají chránit hmotné památky prohlášené za kulturní dědictví, jež jsou však z důvodu svého spojení se zemí či určitou oblastí nepřenosné.¹²

(2) Oddíl „Státem ustanovené kulturní dědictví“ je rozdělen do čtyř paragrafů: ustanovení, spravování a ochrana, přístupnost veřejnosti a šetření.

Paragraf „ustanovení“ pojednává o tom, jak se vyhláší poklady a národní poklady, důležité nehmotné kulturní dědictví, historická místa, krajinná místa a přírodní monumenty, důležitá lidová umění a ochranné zóny.

V paragrafu „spravování a ochrana“ je stanoveno, kdo formuluje plány pro ochranu, správu a využití kulturního dědictví, kdo se pak spravováním zabývá, kdo je pověřen opravami památek a jaké k tomu musí mít oprávnění, jak se má nakládat se

⁹http://www.unesco.org/culture/natlaws/media/pdf/republicofkorea/repkorea_culturalheritageprotectionact_amended_2007_engtof.pdf.

¹⁰ O Správě kulturního dědictví viz níže v kapitole Organizace související s kulturním dědictvím.

¹¹http://www.unesco.org/culture/natlaws/media/pdf/republicofkorea/repkorea_culturalheritageprotectionact_amended_2007_engtof.pdf.

¹² Ibid.

zvířaty, jež byla prohlášena přírodní památkou, k čemu je zapotřebí získat povolení od správce Správy kulturního dědictví, na co se vztahuje zákaz vyvezení ze země, jak chránit a podporovat nehmotné kulturní dědictví, aby nezaniklo atd.

Například v článku 35 o zákazu exportu stojí: „Žádný národní poklad, poklad, přírodní památka, ani důležitá lidová památka nesmí být vyvezena ze země. Výjimkou jsou případy, kdy bylo získáno povolení od správce Správy kulturního dědictví pod podmínkou, že předměty budou vyvezeny ze země za účelem mezinárodní kulturní výměny, jako jsou zámořské výstavy kulturního dědictví, a že budou do dvou let přivezeny zpět do země.“¹³ Pokud správce zamýšlí vydat povolení o vývozu památky, musí tuto záležitost předložit vládě ke schválení. Pouze ve zcela nevyhnutelných případech může správce dobu pobytu památky v zahraničí ještě o dva roky prodloužit.

V paragrafu o „přístupu veřejnosti“ je řečeno, že všechno státem stanovené kulturní dědictví je přístupné veřejnosti. Výjimkou jsou pouze případy, kdy správce Správy kulturního dědictví uzná v rámci ochrany památky za nutné přístup veřejnosti zčásti či zcela omezit. Každý, kdo pak bude chtít získat přístup, musí dostat od správce povolení. Také je zde řečeno, že lze od návštěvníků vybírat vstupné.¹⁴

Paragraf „šetření“ je věnován tomu, kdo se má zabývat zkoumáním současného stavu památek, způsobem jejich spravování a rekonstrukce.

(3) V oddíle „Registrované kulturní dědictví“ se lze dočíst, kdo může památky registrovat, kdo je může spravovat, co je třeba udělat v případě, že má dojít ke změně současného stavu registrované památky, a za jakých okolností může dojít ke zrušení registrace.

(4) Oddíl „Skryté kulturní dědictví“ pojednává o tom, jak postupovat v případě památek, které byly nalezené zakopané v zemi, vylovené z moře, objevené v budově apod. Například v článku 55 odstavci 1 o omezení vykopávek je řečeno, že „žádná starověká hrobka, mohylové pohřebiště, paleontologický materiál či přírodní jeskyně, ani žádná jiná zem a mořské dno, u kterého se soudí, že by mohlo skrývat kulturní dědictví, nesmí být vykopáno. To však neplatí pro případy, které spadají do

¹³http://www.unesco.org/culture/natlaws/media/pdf/republicofkorea/repkorea_culturalheritageprotectionact_amended_2007_engtof.pdf.

¹⁴ Ibid.

následujících bodů, pro které bylo získáno povolení od správce Správy kulturního dědictví, jak je předepsáno prezidentským dekretem:

1. (případ), kdy jsou vykopávky prováděny za účelem výzkumu;
2. (případ), kdy je zapotřebí nevyhnutelných vykopávek kvůli stavebním pracím;
3. (případ), kdy se během vykonávání stavebních úprav došlo k závěru, že taková země či mořské dno skrývá kulturní dědictví, a kdy jsou vykopávky nutné pro pokračování stavebních prací.¹⁵

(5) „Speciální případy vztahující se k státem vlastněnému kulturnímu dědictví“ je krátký oddíl, v němž je například ošetřeno, kdo má pravomoc pro spravování památek a celkovou kontrolu nad nimi.

(6) V oddíle „Kulturní dědictví stanovené městem či provincií“ je řečeno, jak probíhá prohlášení památky kulturním dědictvím stanoveným městem či provincií. Je tu také dáno, že musí být zřízen Obecní/Provinční výbor kulturního dědictví, a jaké jsou jeho povinnosti. Dále je zde například stanoveno, kdo ponese náklady na ochranu a údržbu takovéto památky.

(7) „Doplňující ustanovení“ je oddíl, ve kterém se řeší například postoupení práv a povinností v případě změny vlastníka u státem stanoveného kulturního dědictví, povolení pro obchodní transakce (kdo je oprávněn obchodní transakce provádět a kdo ne), peněžní odměny osobám, které pomohli při vyšetřování trestných činů, jak zacházet s kulturním dědictvím za mimořádných okolností jako je např. válka, ochrana památky před požárem, ochrana kulturního dědictví během stavebních prací, podpora a propagace organizací zabývajících se ochranou kulturního dědictví, založení Nadace pro zachování korejského kulturního dědictví (korejsky 한국문화재보호재단, Hanguk munhwadža poho čädan, anglicky Korea Cultural Heritage Foundation) za účelem ochrany, zachování, šíření a zvětšení kulturního dědictví a podpory tradičního umění a kultury, registrace a ochrana Světového dědictví UNESCO apod.

(8) Oddíl „Trestní opatření“ pojednává o trestných činech a jaké jsou za ně postihy. Například toho, kdo bez povolení vyveze památku ze země, čeká odnětí svobody minimálně na tři roky. Za nepovolené vykopávky uvnitř ochranných zón

¹⁵http://www.unesco.org/culture/natlaws/media/pdf/republicofkorea/repkorea_culturalheritageprotectionact_amended_2007_engtof.pdf.

následuje odnětí svobody po dobu nejméně pěti let, za nepovolené vykopávky mimo ochranné zóny je udělován trest odnětí svobody s prací po dobu nejvýše deseti let či pokuta ve výši 100 miliónů wonů atd.¹⁶

Zákon končí dodatky o třinácti člancích, přičemž některé zpřesňují konkrétní části textu, jiné se k textu vůbec nevztahují.

¹⁶http://www.unesco.org/culture/natlaws/media/pdf/republicofkorea/repkorea_culturalheritageprotectionact_amended_2007_engtof.pdf.

III. Národní poklady

Jak je patrné z výše zmiňovaného rozdělení památek do různých kategorií, není možné zabývat se v této práci každou z nich. Proto jsem se rozhodla podrobněji prozkoumat jednu reprezentativní s tím, že jsem si dobře vědoma toho, že i o ní by se dalo pojednat mnohem podrobněji. Zvolenou kategorií jsou národní poklady (국보, 國寶, kukpo), protože podle mého mínění právě tyto památky Korejci považují za to nejlepší a nejdůležitější ze svého kulturního dědictví.

3.1 Co je národní poklad a jaká musí splňovat kritéria

V sedmém článku Zákona o ochraně památek z roku 1962 stojí, že „a) ministr školství je oprávněn po konzultaci s Výborem pro kulturní dědictví ustanovit vzácné hmotné památky z článku 2a (tj. budovy, publikace, starověké dokumenty, obrazy, sochy, artefakty a jiné kulturní materiály historické či umělecké hodnoty, a tomu odpovídající archeologické nálezy) za poklady“ a že „b) ministr školství je oprávněn ustanovit z kulturního pohledu lidstva nejceněnější a nejvzácnější památky vyjmenované jako poklady v předcházejícím odstavci jako národní poklady podle stejného výše zmiňovaného postupu.“¹⁷ Na základě toho byly některé památky, jež Společnost pro ochranu národních pokladů, historických a přírodních míst a přírodních památek prohlásila národními poklady, degradovány zpět na „pouhé“ poklady (보물, 寶物, pomul).

Proto, aby památka mohla být označena za národní poklad, musí splňovat určitá kritéria, mezi něž patří např. velká historická a umělecká hodnota, výjimečný design či výjimečná výrobní technika, zjevná jedinečnost, významná spojitost se slavnou osobností či vytvoření slavnou osobností atd. Důležité také je, aby památka byla dostatečně stará a zároveň mohla působit jako reprezentant období, v němž vznikla. Protože neexistuje žádné oficiální stanovisko, podle obecné úmluvy musí být památka

¹⁷ Zákon (v anglickém znění) je k nalezení na adrese:
http://www.unesco.org/culture/natlaws/media/pdf/republicofkorea/corea_act961_10_01_1962_eng_orof.pdf.

nejméně přes padesát let stará, aby mohla být považována za opravdovou památku, a co se týče národního pokladu, musí stáří památky přesáhnout hranici sta let.¹⁸

3.2 Ustanovení památky národním pokladem a jeho případné zrušení

Národními poklady se stávají buď památky, které již byly dříve prohlášené za poklady, nebo se kandidátem na národní poklad stávají památky zcela nové.

Příkladem památky, která se z pokladu stala národním pokladem, může být třeba bronzová pozlacená soška stojící bódhisattvy Kwanseŭm (금동관세음보살입상, kŭmdongkwanseŭmposalipsang) z počátku 7. století. Tato soška, jež se nyní nalézá v Národním muzeu Koreje, byla přezkoumána a z původního pokladu byla roku 1997 povýšena na národní poklad č. 293.¹⁹ Podobných případů je ale jen málo.

Návrh na prohlášení památky národním pokladem může podat buď vlastník či správce oné památky, nebo pokud se jedná o památky, jež byly vykopány ze země, vyloveny z moře, či náhodně objeveny, podává žádost Správa kulturního dědictví. Tyto památky se totiž podle článku 61 Zákona o ochraně památek stávají v případě, že se nenajde jejich majitel, vlastnictvím státu.²⁰

V prvním případě podává vlastník či správce návrh buď prostřednictvím místní samosprávy, nebo se obrací přímo na Správu kulturního dědictví, jež se poté obrátí na odborníky, kteří posuzují její hodnotu, zda se nejedná o podvrh či kradený předmět, atd. Pokud se z výsledků šetření ukáže, že památka splňuje kritéria stanovená pro národní poklady, je návrh postoupen k uvážení památkovému výboru, jenž rozhodne, zda se památka národním pokladem stane či nestane.

V případě, že o uznání památky národním pokladem požádá Správa kulturního dědictví, je postup naprosto stejný, jen je kratší o první krok.

¹⁸ 이광표 (2005), str. 16.

¹⁹ Ibid., str. 20.

²⁰ http://www.unesco.org/culture/natlaws/media/pdf/republicofkorea/repkorea_culturalheritageprotectionact_amended_2007_engtof.pdf.

Národním pokladem však památka nemusí být věčně. Důvodem pro odnětí označení je většinou poškození památky či zjištění, že se jedná o kradený předmět či podvrh. Příkladem může být bývalý národní poklad číslo 274, bronzové dělo ze želví lodě (귀함별황자총통, 龜艦別黃字銃筒, kühampjölhwangdžačchongtchong), které se stalo národním pokladem v srpnu 1992 pouhé tři dny poté, co bylo vyloveno z moře. V roce 1996 se však zjistilo, že se jedná o podvrh, a tak byl téhož roku jako národní poklad zrušen, a nyní se pod číslem 274 žádná památka nenachází.²¹

3.3 Problémy při stanovování národních pokladů

V systému stanovování národních pokladů se vyskytuje několik bodů, jež vyvolávají různé spory.

Zaprvé se jedná o nedostatečné odůvodnění pro určení národního pokladu. Očividným příkladem tohoto problému je již výše zmiňovaný bývalý národní poklad číslo 274, kdy bylo za národní poklad, po pouhých třech dnech vylovení z moře, ustanoveno dělo ze želví lodě. Takováto ukvapenost je přinejmenším zarážející. Navíc v době, kdy památková komise rozhodovala, zda toto dělo označit za národní poklad či nikoli, nebyl rozhodování přítomen ani jediný odborník na tradiční korejské zbraně. Když se v roce 1996 prokázalo, že se jedná o podvrh, bylo dělo ze seznamu národních pokladů vyškrtnuto, a aby Památkový úřad (문화재관리국, munhwadžä kwalliguk; nyní Správa kulturního dědictví) podobným incidentům předešel, zavedl systém předběžného ustanovení. To znamená, že pokud bude rozhodnuto, že ta která památka má takovou hodnotu, aby se stala národním pokladem, pokladem, historickým místem, přírodní památkou atd., je tak na jeden měsíc předběžně ustanovena. Během onoho měsíce se získávají názory odborníků a až poté provede památková komise konečné rozhodnutí.²²

Zadruhé, je zapotřebí vážného zvážení, zda nyní národní poklady opravdu mají hodnotu národním pokladům odpovídající. Památky, které byly stanoveny za japonské

²¹ 이광표: 손 안의 박물관. 파주시, 효형출판 2008, str. 267.

²² 이광표 (2005), str. 29.

nadvlády, sice znovu přezkoumány byly, avšak památky, které byly ustanoveny nově po osvobození, nikdy znovu přezkoumány nebyly.²³

Zatřetí, objevuje se nemálo názorů, že hodnota památek vytvořených v zahraničí, které se následně staly korejskými národními poklady, byla špatně odhadnuta. Dobrým příkladem může být národní poklad číslo 168, bílá porcelánová váza s motivem švestky a chryzantémy (백자 진사매국무늬 병, päkča činsamägukmunüi pjöng). Podle popisku Správy kulturního dědictví a různých záznamů vztahujících se ke keramice se jedná o korejský výrobek z 15. století. Naproti tomu existují názory (jichž je více), že váza pochází z Číny a byla vyrobena někdy ve 14. či 15. století. To, že památka nejspíše vznikla v zahraničí, nemění nic na tom, že se stala součástí korejské kultury a jako taková tedy může být prohlášena za národní poklad. Problém vězí v tom, jestli se v době, kdy se národním pokladem stala, vědělo, že se nejedná o památku původně korejskou, a tudíž zda je její hodnota opravdu hodna národního pokladu. V porovnání s jinými kousky čínské keramiky totiž zase až tak výjimečná není.

Začtvrté, při bližším pohledu na seznam národních pokladů nemůže nevystát otázka, zda se tu zbytečně některé památky neopakují. Tak například některé části Sútry o Buddhově girlandě (초조본 대방광불화엄경 주본, 初雕本 大方廣佛華嚴經 周本, čchodžobon täbangwangbulhwaömgjöng čubon; první vydání Avatamsaka sútry s poznámkami) jsou tu hned pětkrát: 1. část pod číslem 256, 2. a 75. část pod číslem 266, 13. část je tu zanesena jako národní poklad číslo 265, 29. část jako číslo 257 a 36. část se stala národním pokladem číslo 277. Obdobně je na tom Jógáčárabhúmišástra²⁴ (초조본 유가사지론, 初雕本 瑜伽師地論, čchodžobon jukasadžiron; první vydání s komentářem), která tu je „pouze“ třikrát, a to pod čísly 272, 273, 276²⁵.

3.4 Přehodnocování národních pokladů v 90. letech

Od roku 1962, kdy byl vydán Zákon o ochraně památek, až do 90. let Korejci nijak zvlášť nezkoumali a nekritizovali, zda památky ustanovené za japonské nadvlády

²³ 이광표 (2005), str. 29.

²⁴ Podle strany 123 v Miltnerově Malé encyklopedii buddhismu je Jógáčárabhúmišástra (Traktát o sférách jógáčáry) jeden z nejdůležitějších spisů vidžňávady připisovaný Asangovi či Maitréjanáthovi.

²⁵ Číslo 273 (15. svazek) a číslo 272 (32. svazek) se nachází v Soulu v Národním muzeu Koreje; číslo 276 (53. svazek) v Muzeu Kačchön ve městě Inčchön.

jsou hodné toho, aby byly i nadále považovány za národní poklad, příp. poklad. Obrat nastal až v roce 1995, kdy Památkový úřad pod kritikou veřejného mínění začal s přehodnocováním těchto památek a v prosinci 1996 uspořádal seminář pro zhodnocení památkové politiky Japonského císařství (일제의 문화재정책 평가 세미나, Ildžeui munhwadžädžöngčchäk pchjöngga semina), kde se střetávaly jak názory odborníků, tak i laické veřejnosti.²⁶

Na základě tohoto přezkoumání Památkový úřad v roce 1997 změnil označení některých národních pokladů a pokladů. Změna se dotkla například městských bran v Söulu, jež do té doby byly podle svého umístění pojmenovány podle světových stran (Jižní brána, Východní brána, ...). Tato jména nyní byla nahrazena jmény původními, jež jsou napsána v čínských znacích přímo na bráně. Tak se z brány Namdämun stala opět brána Sungnjemun, z brány Tongdämun (동대문, tj. Východní brána; poklad č. 1) brána Hüngindžimun (홍인지문, tj. Brána rostoucí shovívavosti) atd. Změna jména se dotkla i budov v buddhistickém klášteře Häinsa (národní poklad č. 52), v kterých jsou uchovávány dřevěné matrice s buddhistickými texty známými pod jménem Tripitaka Koreana, jež byly v roce 1995 připsány na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO. Tyto budovy byly za Japonců zapsány jako Häinsa čanggjöngpchango (해인사 장경판고), přičemž poslední slabika „ko“ má význam skladiště. Toto označení se nyní změnilo na Häinsa čanggjönpchandžön (해인사 장경판전), kde poslední slabika „čön“ značí budovu, ve které přebývá král či Buddha, čímž tyto budovy znovu získaly na posvátnosti.

3.5 Diskuze ohledně národního pokladu číslo 1

V souvislosti s přehodnocováním národních pokladů a pokladů se rozhořela i diskuze, zda má národním pokladem číslo 1 zůstat i nadále brána Sungnjemun, či zda by neměla být nahrazena nějakou jinou, reprezentativnější památkou. Když byla totiž tato brána v roce 1934 ustanovena jako poklad číslo 1, nebylo tomu tak proto, že by měla nějakou zvláštní hodnotu, jako spíše proto, že něco jako číslo jedna označeno být

²⁶ 이광표 (2005), str. 23.

muselo.²⁷ Co do historické, estetické a stavební stránky sice splňuje parametry stanovené pro národní poklad, začaly se však objevovat názory, zda jsou natolik výjimečné, aby byla nejprvnějším ze všech národních pokladů.

Ti, kdo zastávali názor, že by brána měla být nahrazena něčím jiným, tvrdili, že národní poklad číslo 1 má být symbolem tradiční korejské kultury a že brána Sungnjamun na to není dostatečně reprezentativní. Proto by se měla nahradit něčím, co ob stojí i při srovnávání s památkami z jiných zemí, přičemž alternativou by mohla být například jeskyně Sökkuram (석굴암) či spis Hunmindžongum (훈민정음).²⁸ Také zdůrazňovali, že zvolení brány Sungnjamun národním pokladem číslo 1 je pouhým pozůstatkem z koloniálního období.

Zastánci brány Sungnjamun jim oponovali, že označení národní poklad číslo 1, 2, 3, atd. nemá nic společného s hodnotou té které památky, ale že se jedná jen o pouhé pořadí. Nelze totiž dost dobře zhodnotit, která památka je nadřazená či podřazená nějaké jiné. Navíc jakákoliv změna by se neobešla bez komplikací, protože veškeré související materiály a záznamy jak v Koreji, tak v zahraničí, by se musely změnit. A pokud by se někdy v budoucnu objevila ještě nějaká hodnotnější památka, musel by se celý proces opakovat znovu.

Jelikož diskuze neustávala, rozhodl se Památkový úřad provést průzkum veřejného mínění, jenž probíhal od října do listopadu roku 1996.²⁹ Osloveno v něm bylo 1 144 lidí, z toho 144 odborníků a 1 000 běžných občanů. 80 odborníků bylo proti změně ustanovení, 52 pro změnu a zbytek se nevyjádřil. Odpovědi běžných občanů byly podobné: 676 lidí proti, 324 lidí pro. Závěrečné rozhodnutí Památkového úřadu tedy nakonec bylo nic neměnit a nechat národní poklad tak jak je, tj. národním pokladem číslo 1 zůstala brána Sungnjamun.

3.6 Zničení národního pokladu číslo 1

Brána Sungnjamun sice přestála diskuzi ohledně svého statutu, zanedlouho však musela čelit dalšímu útoku, tentokrát v podobě žháře. Následující údaje pocházejí

²⁷ 이광표 (2005), str. 25.

²⁸ 이광표 (2008), str. 86.

²⁹ 이광표 (2005), str. 26.

převážně z článků posbíraných na stránkách společnosti KBS World, doplněných informacemi nalezenými na stránkách deníku The Chosunilbo.

10. února 2008 večer, konkrétně v 8 hodin 47 minut, zaznamenaly senzory bezpečnostní agentury KT Telecop pohyb u brány Sungnjemun a spustily alarm.³⁰ Minutu na to vypukl požár, který přijelo hasit kolem šedesáti hasičských vozů se stovkou hasičů. I přes jejich úsilí se však brána pět hodin poté, co začala hořet, zřítila.³¹ Druhého dne se na bránu, či spíše její zbytky, přišel podívat ministerský předseda Han Tök-su, jenž se krátce nato zúčastnil zasedání vlády, jež diskutovala o tom, jak bránu rekonstruovat.³² Výsledkem zasedání bylo, že se vláda rozhodla uvést bránu do původního stavu.³³ Téhož dne přišel k vyhořelé bráně i zástupce správce Správy kulturního dědictví I Söng-wön³⁴, který sdělil reportérům, že Správa provede rekonstrukci na základě záznamů z opravných prací, jež byly provedeny v šedesátých letech. Slíbil také, že bude při rekonstrukci použito co nejvíce ze zbylého původního materiálu a dodal, že práce potrvá asi tři roky a vyjde na přibližně 21 milionu dolarů.³⁵ Správa kulturního dědictví také uvedla, že pořídí trojrozměrný digitální snímek, který také bude při rekonstrukci brány použit.³⁶

Kromě nich se na zbytky brány chodili dívat i běžní lidé, mnozí se slzami v očích, pro které zničení Sungnjemunu znamenalo velkou ránu. Mnozí z nich s sebou přinášeli dopisy a květiny a snažili se s tragédií nějak vyrovnat. Jakási mladá žena například tím, že oblečená ve smutečním bílém hanboku půl hodiny před bránou tančila.³⁷

Dva dny po incidentu zatkla policie na ostrově Kanghwado postaršího muže, jehož oblečení a taška odpovídaly popisu svědků, kteří oné noci někoho u brány zahlédli.³⁸ Navíc byl zachycen na kamerovém záznamu a usvědčující byly též vzorky sebrané z podrážek jeho bot.³⁹ Tímto mužem, jenž se k podpálení brány přiznal, byl

³⁰ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52348.

³¹ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Dm_detail.htm?No=52325.

³² http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52333.

³³ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52339.

³⁴ Správce Správy kulturního dědictví Ju Hong-džun na sebe vzal odpovědnost za zničení brány a 12. února podal rezignaci. Ta byla 22. dubna prezidentem No Mu-hjōnem přijata.

³⁵ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52339.

³⁶ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52516.

³⁷ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52378.

³⁸ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Dm_detail.htm?No=52357.

³⁹ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_In_detail.htm?No=52429.

šedesátidevítiletý Čchä Čong-gi (채종기), jehož trestní rejstřík již obsahoval záznam ohledně podpálení jedné z budov královského paláce Čchanggjönggung v dubnu 2006. Tehdy vyvázl s podmínkou,⁴⁰ tentokrát byl za zapálení brány odsouzen k deseti letům vězení.⁴¹ Při výslechu vypověděl, že bránu s pomocí ředidla a zapalovače zapálil, protože byl nespokojený s odškodněním, které mu vláda dala výměnou za odebranou půdu.⁴² Navíc uvedl, že jeho původním cílem byla konfuciánská svatyně Čongmjo. Ta však byla přísně střežena, takže se nakonec rozhodl pro Sungnjemun, která tak bezpečně chráněna nebyla.⁴³

Ohledně ochrany brány měl žhář pravdu. Po několik let noc co noc bezdomovci lezli po žebřících do vyššího patra brány, kde si vařili ramjony, pili alkohol a spali u plechových barelů, v kterých hořel oheň. Úřad čtvrti Čunggu, jenž má Sungnjemun na starost, najal soukromou bezpečnostní agenturu, aby za pouhých 120 000 wŏnů (tj. cca 1 830 korun) měsíčně bránu hlídala. Její pracovníci pak bezdomovce od brány odháněli. V brzkých ranních hodinách jim ale podle svědectví bezdomovců bylo dovoleno v bráně zůstat, aniž by je někdo obtěžoval. Po dvou měsících agentura požadovala novou smlouvu, protože se kolem brány potulovalo více lidí, než se očekávalo. Byla proto podepsána smlouva nová, podle které mělo být agentuře vyplaceno 300 000 wŏnů (tj. cca 4 580 korun). Paradoxně nakonec byla ochrana brány svěřena bezpečnostní agentuře, která nabídla, že bude Sungnjemun střežit zdarma.⁴⁴

10. února 2010, po dvou letech pozemních prací, vykopávek a výzkumu historických materiálů se konečně začalo s rekonstrukcí, jejímž cílem není pouze rekonstrukce brány tak, aby byla co nejvěrnější podobě, jakou měla, když byla poprvé postavena v roce 1398, ale i částečná rekonstrukce zdí, které bránu obklopovaly do japonské koloniální nadvlády, kdy byly zbořeny. Rekonstrukční práce mají být provedeny stavebními metodami z období království Čosŏn, takže na staveništi vyrostla kovárna, kde se vyrábí tradiční stavební nářadí. Dělníci také musí pracovat v hanboku, tradičním korejském oděvu.⁴⁵ Když jsem se ale minulý rok zašla několikrát k bráně podívat, nezaregistrovala jsem tu žádnou aktivitu. Pouze jednou jsem zahlédla několik

⁴⁰ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52364.

⁴¹ http://english.chosun.com/site/data/html_dir/2008/10/10/2008101061007.html.

⁴² http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52364.

⁴³ http://english.chosun.com/site/data/html_dir/2008/02/13/2008021361019.html.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ http://english.chosun.com/site/data/html_dir/2010/02/11/2010021100799.html.

dělníků, kteří však na sobě hanbok určitě neměli a v rukách žádné tradičně vyhlížející nářadí nadrželi, i když domeček s cedulí Kovárna Sungnjemun (승례문대장간, Sungnjemun tädžanggan) na staveništi vidět byl.

10. února 2011 Správa kulturního dědictví uvedla, že rekonstrukční práce byly ze čtyřiceti procent dokončeny. V prosinci roku 2012 by oprava brány, která si i nadále drží status národního pokladu č. 1, měla být zcela hotova.⁴⁶

⁴⁶ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=79328.

IV. Organizace související s kulturním dědictvím

V této kapitole se ve stručnosti pokusím představit organizace, které se kulturním dědictvím zabývají. Protože tu nemohu zmínit úplně všechny, vybrala jsem si tři z nich, které podle mého názoru nelze opominout. Jedná se o Správu kulturního dědictví, jež je v této práci na různých místech často zmiňována a která představuje nejdůležitější organizaci v souvislosti s korejským kulturním dědictvím. Dále se zmíním i o Národním výzkumném ústavu pro kulturní dědictví a o Korejské komisi pro UNESCO.

4.1 Správa kulturního dědictví

Správa kulturního dědictví (문화재청, 文化財廳, Munhwadžächchöng, Cultural Heritage Administration of Korea; dále jako Správa) je vládní organizací, jež se zabývá ochranou, péčí, využitím, průzkumem, výzkumem a zvětšením kulturního dědictví⁴⁷ prohlášeného za kulturní dědictví ustanovené státem, městem či provincií. Státem ustanovené kulturní dědictví (국가지정문화재, kukka čidžöng munhwadžä), jimiž jsou např. národní poklady a poklady, je Správou spravováno přímo, v případě kulturního dědictví ustanoveného městem či provincií (시·도지정문화재, si · to čidžöng munhwadžä) Správa podporuje tamní samosprávu. Na starost má také tzv. registrované kulturní dědictví, kterým jsou různé stavby či zařízení z raně moderní či moderní doby, která mají významnou hodnotu a je tedy zapotřebí jejich ochrany. Jak už bylo naznačeno v kapitole o Zákoně o ochraně památek, Správa tak dohlíží třeba na vývoz památek ze země, průběh vykopávek, opravy památek atd. Poskytuje i finanční podporu na ochranu a podporu nehmotného kulturního dědictví.

Úkolem Správy je rovněž výběr památek, jež se zdají být vhodnými adepty pro zápis na některý ze seznamů UNESCO. Podporou starověkých hrobek z království Kogurjō, jež se nacházejí v severní části poloostrova, se Správa snaží též i o spolupráci s KLDK.

⁴⁷ 도중필: 문화재 정책 개론. 서울, 민속원 2009, str. 76.

Pod kontrolou Správy se nachází i mnoho dalších organizací. Uvádím je zde jen pod jejich korejskými a anglickými jmény, protože většina z nich nemá jednoznačný český překlad názvu a žádné relevantní informace v češtině o nich neexistují, zatímco pod těmito názvy jsou snadno dohledatelné jejich webové stránky, kde lze o nich nalézt bližší informace, pro které v této práci není místo. Těmito organizacemi tedy jsou: Hanguk čontchong munga hakkjo (한국전통문화학교, Korean National University of Cultural Heritage), Kungnip munhwadžä jönguso (국립문화재연구소, National Research Institute of Cultural Heritage), Kungnip kogung pangmulgwan (국립고궁박물관, National Palace Museum of Korea), Kungnip häjang munhwadžä jönguso (국립해양문화재연구소, National Research Institute of Maritime Cultural Heritage), Hjönčhungsa kwalliso (현충사관리소, Hyeonchungsa Shrine Office)⁴⁸, Sedžongtawang judžök kwalliso (세종대왕유적관리소, King Sejong Shrine Office)⁴⁹ a Čchilbägüičchong kwalliso (칠백의총관리소, Chilbaeguichong Shrine Office).⁵⁰ Správa se stará i královské paláce, konfuciánskou svatyni Čongmjo (궁 · 종관리소, kung · čongkwalliso) a hrobky dynastie I (능관리소, nŕngkwalliso) nalézající se v Söulu či jeho blízkém okolí. V současné době například pracuje na několika restauračních projektech v paláci Kjöngbökkung a Čchangdökkung.

Nesmím zde opomenout zmínit ani internetové stránky <http://www.cha.go.kr> (v korejštině) a <http://english.cha.go.kr> (v angličtině), kde lze nalézt jak další informace o Správě, tak i mnoho podrobných informací o nejrůznějších korejských památkách.

4.2 Národní výzkumný ústav pro kulturní dědictví

Národní výzkumný ústav pro kulturní dědictví (dále jen Ústav) byl založen v roce 1969 a je jedinou korejskou institucí, jež se zabývá důkladnými výzkumy kulturního

⁴⁸ Hjönčhungsa nacházející se v Asansi je svatyně zasvěcená admirálovi I Sun-sinovi (1545-1598).

⁴⁹ Tato správní kancelář má na starost péči o hrobku Jöngnŕng (영릉, 英陵) v níž je pohřben král Sedžong (čtvrtý vládce dynastie I) se svou manželkou Sohön, a o hrobku krále Hjodžonga (17. vládce dynastie I) a jeho manželky Insön, které byly prohlášeny historickým místem č. 195 a od roku 2009 jsou i na seznamu UNESCO.

⁵⁰ Čchilbägüičchong je hrobka připomínající smrt sedmi set vojáků, kteří padli v boji proti Japoncům za imdžinské války na konci 16. století.

dědictví.⁵¹ Na rozdíl od zbývajících dvou organizací nesídlí v Söulu, nýbrž ve městě Tädžön. Ústav sestává ze dvou administrativních oddělení (oddělení pro všeobecné záležitosti a oddělení pro plánování a koordinaci) a sedmi oddělení výzkumných (archeologie, umělecké dědictví, architektonické dědictví, restaurování a konzervace, nehmotné kulturní dědictví a přírodní dědictví), ve kterých pracuje okolo 350 výzkumníků. Součástí Ústavu jsou také čtyři výzkumné instituty pro regionální kulturu ve městech Kjöngdžu, Pujö, Čchangwön, Nadžu a Čchungdžu.

Mezi jeho hlavní projekty patří např. vykopávky archeologických nalezišť království Parhä⁵² v ruském Přímoří, vykopávky na území bývalého buddhistického kláštera Hwangnjongsa (황룡사, 皇龍寺) v Kjöngdžu či vykopávky královského paláce Manwöldä (만월대, 滿月臺) z období království Korjö nacházejících se ve městě Käsöng, jež jsou prováděny ve spolupráci s KLDK.

4.3 Korejská komise pro UNESCO

Korejská komise pro UNESCO (유네스코한국위원회, Junesükcho hanguk üwönhö, Korean National Commission for UNESCO, dále jen Komise) vznikla 30. ledna 1954.⁵³ Na její fungování dohlíží ministerstvo školství, vědy a techniky a prostřednictvím ministerstva zahraničních věcí a obchodu komise udržuje kontakt se stálou delegací při UNESCO.

Mezi aktivity Komise patří např. koordinace spolupráce mezi domácími a zahraničními organizacemi spojenými s UNESCO; vybírání zástupců do generální konference⁵⁴; vypracovávání dokumentů, které jsou zasílány generální konferenci; podporování účasti vlády, místních samospráv, organizací a jednotlivců v oblastech

⁵¹ <http://www.nricp.go.kr/eng/abouttheinstitute/Greetings.jsp>.

⁵² Království Parhä (발해, 渤海; 698-926) rozkládající se v jižním Mandžusku, ruského Přímoří a severní části Korejského poloostrova, založil bývalý generál z Kogurja Tă Čo-jöng spolu se svými stoupenci poté, co bylo Kogurjö dobyto vojsky království Silla a čínské dynastie Tchang.

⁵³ Brožurka Architecture of National Commissions for UNESCO, str. 131, jež je k nalezení na <http://www.unesco.ca/en/commission/unesco/documents/3ArchitectureNatComsSep09.pdf>.

⁵⁴ Generální konference UNESCO je nejvyšším orgánem UNESCO. Skládá se ze zástupců všech členských států, z nichž každý má jeden hlas. Řádné zasedání Generální konference se koná každé dva roky. Hlavním úkolem zasedání je projednání a schválení programu a rozpočtu UNESCO do následujících dvou let, ale probírají se zde i různé další otázky spadající do působnosti UNESCO.

spojených s aktivitami UNESCO; šíření materiálů, jež byly přijaty na zasedáních UNESCO atd.

O svých hlavních aktivitách v oblasti vzdělání, vědy, kultury a komunikace informuje nejen prostřednictvím svých internetových stránek <http://www.unesco.or.kr> (v korejštině) a <http://www.unesco.or.kr/eng> (v angličtině), ale i měsíčním bulletinem UNESCO News (유네스코 뉴스, Juneskcho njusŭ) vydávaným od roku 1964. Roku 1961 začala publikovat časopis Korea Journal, jenž do roku 1990 vycházel jako měsíčník, načež se z něho následujícího roku stal čtvrtletník. V této podobě časopis, v němž jsou otiskovány anglicky psané články na různá témata s Koreou související, vychází dodnes.

V. Korejská republika a UNESCO

Korejská republika se stala členem Organizace spojených národů pro vzdělání, vědu a kulturu (dále jako UNESCO) 14. června roku 1950 během pátého zasedání generální konference UNESCO, jež se toho roku konala ve Florencii, a od přijetí Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví 14. září 1988⁵⁵ aktivně usiluje o uznání co největšího počtu položek ze svého kulturního dědictví za dědictví světové. V průběhu let se tak na Seznamu světového dědictví ocitlo deset korejských památek, z toho devět kulturních a jedna přírodní.⁵⁶

Horlivě se snaží prosadit také na Reprezentativním seznamu nehmotného kulturního dědictví lidstva, na němž lze nalézt hned jedenáct záznamů souvisejících s Koreou.⁵⁷ Nezaostávají ani v programu Paměť lidstva, kde bylo zaregistrováno sedm korejských dokumentů.⁵⁸ Tato čísla se, jak poukazují níže, nadále snaží zvyšovat.

Korejci však nejsou v rámci organizace UNESCO aktivní jen po stránce prosazování svého kulturního dědictví za dědictví světové, ale financují například i dvě ceny, které UNESCO udílí. Těmito cenami jsou Cena UNESCO - Čikči (Paměť světa)⁵⁹ a Literární cena UNESCO krále Sedžonga.⁶⁰

⁵⁵ Tato Úmluva byla přijata generální konferencí UNESCO dne 16. listopadu na svém 17. zasedání konaném ve dnech 17. října až 21. listopadu 1972 v Paříži. Postupně ji přijímaly jednotlivé státy UNESCO. Např. Česká republika Úmluvu přijala 26. března 1993.

⁵⁶ <http://whc.unesco.org/en/statesparties/KR>.

Pro srovnání: Česká republika má na Seznamu světového dědictví památek dvanáct.

⁵⁷ Česká republika se na tomto seznamu může chlubit jen třemi položkami (slovácký verbuňk, masopustní průvody s maskami na Hlinecku a sokolnictví).

⁵⁸ Z českých památek jsou tu zaregistrovány dvě: soubor středověkých rukopisů z období české reformace a kolekce ruských, ukrajinských a běloruských emigrantských novin a časopisů z let 1918-1945.

⁵⁹ Originální anglický název zní UNESCO/Jikji Memory of the World Prize. Český oficiální překlad se mi bohužel nepodařilo najít, a tak užívám překladu, který jsem našla v děkovné řeči ředitele Národní knihovny ČR, kterou pronesl 2. září 2005 při přebírání ceny v jihokorejském městě Čchöngdžu. Zde je uvedena jako UNESCO - Jikji (Paměť světa). Termín Jikji (꺠꺡) jsem pak převedla podle pravidel české transkripce na Čikči.

⁶⁰ Originální název v angličtině zní The UNESCO King Sejong Literacy Prize. Ani u této ceny jsem bohužel nenašla oficiální český překlad.

5.1 Seznam světového dědictví

Seznam světového dědictví byl vytvořen na základě jedenáctého článku Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, kde v odstavci 1 stojí, že „každý smluvní stát předloží, pokud to bude možné, Výboru pro světové dědictví soupis vlastnictví tvořícího součást kulturního a přírodního dědictví, který se nachází na jeho území a odpovídá požadavkům na zahrnutí do seznamu uvedeného v odst. 2 tohoto článku. Tento soupis, který nebude považován za vyčerpávající, bude zahrnovat dokumentace týkající se tohoto vlastnictví a jeho významu.“⁶¹ Znění onoho odstavce 2 je pak následující: „Na základě soupisů předložených státy v souladu s odst. 1 Výbor založí, bude aktualizovat a publikovat pod názvem *Seznam světového dědictví* seznam vlastnictví tvořícího část kulturního a přírodního dědictví. Jak je definováno v čl. 1 a 2 této Úmluvy, který považuje za vlastnictví mající výjimečnou světovou hodnotu dle takových kritérií, jaká stanoví. Aktualizovaný seznam bude rozeslán nejméně každé dva roky.“⁶²

5.1.1 Památky na předběžném seznamu

Výše zmiňovaný soupis kulturního a přírodního dědictví, který každý stát Výboru světového dědictví předkládá, tvoří první krok v procesu uznání památky za světové dědictví. Pokud se památka ocitne na tomto tzv. předběžném seznamu (anglicky Tentative List), může ten který stát kdykoliv v následujících pěti až deseti letech podat žádost o její zapsání na Seznam světového dědictví.

Podle internetových stránek organizace UNESCO má Korejská republika momentálně na tomto seznamu třináct položek. Protože se jedná o památky, které Korejci považují za natolik reprezentativní, aby se celosvětově prosadily, považují za vhodné se zde o nich alespoň ve stručnosti zmínit. Na příkladu historické oblasti měst Kongdžu a Pujö se pak pokusím ukázat, jak svůj výběr zdůvodňují.

⁶¹ Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví vyhlášená jako zákon č. 159/1991 Sb., která je k nalezení i na internetové adrese

http://www.mzv.cz/public/1b/87/74/187635_14916__1972_Umluva_WHC.pdf.

⁶² Ibid.

Na předběžném seznamu se tak od roku 1994 nacházejí keramické vypalovací pece v okrese Kangdžin v provincii Jižní Čolla a přírodní rezervace pohoří Söraksan o rozloze 163,6 km² na severovýchodě země. V roce 2002 přibýlo naleziště zkamenělých dinosaurů podél jižního pobřeží,⁶³ kde bylo objeveno několik druhů zkamenělých dinosaurů vajec a stop. Roku 2010 se seznam rozrostl hned o sedm položek, jimiž jsou přílivové mokřiny na jihozápadním pobřeží, jež se v průběhu roku vlivem monzunů mění z bahnitých ploch na písčité; horská pevnost Namhansansöng jihovýchodně od Söulu, jejíž počátek bývá spojován se zakladatelem království Päkče, králem Ondžoem⁶⁴; solivary v okresech Sinangun a Jönggwanggun v provincii Jižní Čolla, jež tvoří hlavní oblast pro výrobu korejské soli; Tägokčchönské petroglyfy,⁶⁵ kde jsou k vidění do skal vyryté obrázky lidí, zvířat, lodí atd., přičemž nejstarší z nich pocházejí z období neolitu, novější byly vytvořeny literáty z království Čosön, kteří se zde oddávali poezii a hudbě; sedm starověkých horských pevností v provincii Severní Čchungčchöng;⁶⁶ historické oblasti měst Kongdžu a Pujö; a historické oblasti města Iksan v provincii Severní Čolla, ve kterém se nacházejí pozůstatky z dob, kdy město bývalo hlavním městem království Päkče. Nejnovějšími přírůstky z letošního roku jsou pevnost Naganüpsöng s vesnicí založenou uvnitř ní v provincii Jižní Čolla, jež bývala za vlády dynastie I správním centrem, v němž se do dnešních dní dochovaly kromě pevnosti i některé správní budovy a soukromé domy; zhruba 2,3 km² rozlehlá mokřina Upcho, nacházející se v okrese Čchangnjönggun v provincii Jižní Kjöngsang; a vesnice Öam v provincii Jižní Čchungčchöng, jež byla domovem klanu I z Jeanu.

⁶³ Nejvýznamnější naleziště se nacházejí v okresech Hänam (해남군, Hänamgun) a Posöng (보성군, Posönggun) a ve městě Jösu (여수).

⁶⁴ Král Ondžo (온조왕, 溫祚王) vládl od roku 18 př. n. l. do roku 28 n. l.

⁶⁵ Tägokčchönské petroglyfy sestávají z petroglyfů v Pangudä u Ulsanu (울산 반구대암각화, Ulsan Pangudä amgakhwa; národní poklad č. 285) a petroglyfů v Čchöncchönni u města Uldžu (울주 천전리 암각화, Uldžu Čchöncchönni amgakhwa; národní poklad č. 147).

⁶⁶ Jedná se o pevnosti Samnjönsansöng (삼년산성), Sangdangsansöng (상당산성), Tökčusansöng (덕주산성), Čchungdžusansöng (충주산성), Mirüksansöng (미륵산성), Čangmisansöng (장미산성) a Ondalsansöng (온달산성).

5.1.1.1 Památky na předběžném seznamu – historické oblasti měst Kongdžu a Pujö

Města Kongdžu (공주) a Pujö (부여) v provincii Jižní Čchungčchöng bývala hlavními městy království Päkče.⁶⁷ Nachází se v nich tedy množství pozůstatků, které o tomto království a jeho kultuře vypovídají. Obě města rozkládající se podél řeky Kūmgang od sebe dělí asi třicet kilometrů. Původně se hlavní město Päkče nacházelo poblíž řeky Hangang, později se ale přemístilo do Kongdžu, které fungovalo jako hlavní město od roku 475 do roku 538 n. l. Poté se hlavním městem stalo město Pujö (538 – 660).

Důležitou památkou z období Päkče v Kongdžu je např. pevnost Kongsansöng (공산성), která má zachycovat proces přechodu od hliněných pevností ke kamenným, neboť se zde dochovala jak hliněná pevnost z období Päkče, tak pevnost kamenná z období dynastie I. Dále se tu nacházejí hrobky v Songsanni (송산리고분군, Songsannikobungun), jež jsou známé hlavně díky hrobce krále Murjönga (무령왕릉, Murjöngwangnŭng). Tato hrobka je údajně jedinou hrobkou z doby Tří království, u které je známo datum zhotovení a osoba v ní pohřbená.⁶⁸ Stejně jako další ze zdejších hrobek, jež je označována jako hrobka číslo šest, byla postavena z cihel, což má dokládat aktivní kulturní výměnu s Čínou. V hrobkách aristokracie, nacházejících se v Sučchonni (수춘리고분군, Sučchonnikobungun) se našly pozlacené koruny a boty, či čínská keramika, která má být další evidencí o obchodu s Čínou.

V Pujö se dochovala např. pevnost Pusosansöng (부소산성), klášter Čöngnimsa (정림사) s pětioschodovou kamennou pagodou⁶⁹, pevnost Nasöng (나성), která obklopuje vnitřek města, či horská pevnost Čchöngmasansöng (청마산성), jež na rozdíl od pevnosti Nasöng měla chránit celé město.

⁶⁷ Království Päkče (18 př. n. l. – 660 n. l.) bylo jedním ze Tří království, nacházejících se na Korejském poloostrově. Kromě Päkče se tu nacházel i stát Kogurjö (37 př. n. l. – 668 n. l.) a Silla (57 př. n. l. – 935 n. l.).

⁶⁸ <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5489>.

⁶⁹ Před postavením této pagody se stavěly pagody dřevěné. Tato pagoda je první kamennou pagodou, která tu byla postavena.

Důvody pro zapsání na Seznam světového dědictví UNESCO

Podle Správy kulturního dědictví, která žádost o zapsání komplexu na Seznam světového dědictví podala, splňuje navrhovaná památka kulturní kritérium ii⁷⁰, protože podle ní jsou historické oblasti Kongdžu a Pujŏ názorným svědectvím aktivní výměny a obchodu mezi Čínou, Koreou a Japonskem ve starověku. To mají dokazovat místa a objekty, která sdílejí podobné architektonické a technické charakteristiky s Čínou a Japonskem. Päkče totiž převzalo čínskou architekturu, kterou si podle svého vkusu upravilo, a pak ji dále přeneslo do Japonska.

Splňuje také prý kulturní kritérium iii „poskytovat jedinečné či alespoň výjimečné svědectví o kulturní tradici či civilizaci, která stále existuje či která už zanikla“,⁷¹ neboť jak v Kongdžu, tak v Pujŏ lze nalézt četné důkazy o jedinečných kulturních rysech starověkého království Päkče odlišných od rysů čínských a japonských.

Podle nominační listiny, kterou Správa kulturního dědictví podala Výboru pro světové dědictví, má komplex vyhovovat i kritériu iv „být vynikajícím příkladem určitého typu budovy nebo architektonického či technologického souboru nebo krajiny, jež ilustruje určité významné období v historii lidstva“,⁷² protože se zde nachází jak několik pevností různých typů, jež jsou ztělesněním výjimečných architektonických a stavebních technik, tak jsou tu k vidění pagody a kláštery, které vypovídají o buddhismu ve východní Asii ve starověku.

Srovnání s podobnými památkami na Korejském poloostrově

V nominační listině také stojí, že historické oblasti Kongdžu a Pujŏ mohou být porovnány s historickou oblastí Kjŏngdžu⁷³ a s hrobkami z království Kogurjŏ. Ono porovnání pak vypadá zhruba následovně:

⁷⁰ <http://whc.unesco.org/en/criteria>: „Výběrová kritéria: ii. vykazovat významnou vzájemnou výměnu lidských hodnot během určitého časového období nebo v určité kulturní oblasti světa, a to v oblasti rozvoje architektury nebo techniky, monumentálního umění, urbanismu nebo krajinářství.“

⁷¹ <http://whc.unesco.org/en/criteria>.

⁷² Ibid.

⁷³ Historická oblast Kjŏngdžu byla zapsána na Seznam světového dědictví UNESCO roku 2000.

V Kjongdžu, hlavním městě království Silla, se také nachází pevnost, kláštery a staré hrobky, avšak okolo šedesáti procent tamních památek pochází až z období Sjedenocené Silly, a jsou tudíž historicky mladší než památky v Kongdžu a Pujō.

Dědictví Kogurja též zahrnuje pevnosti a staré hrobky, které jsou specifické svými nádhernými nástěnnými malbami, avšak nenajdeme tu žádné buddhistické kláštery. Kultura království Kogurjō také nebyla tak vlivná jako kultura Päkče, které podporovalo vzájemnou kulturní výměnu mezi Čínou a Japonskem.⁷⁴

Srovnání s podobnými památkami ve světě

Dále Správa kulturního dědictví porovnala svého kandidáta s podobnými památkami ve světě, konkrétně s několika případy, kdy celá oblast hlavního města zaniklé civilizace byla uznána světovým dědictvím. Prvním takovýmto dědictvím zapsaným na Seznam světového dědictví se staly roku 1993 japonské buddhistické památky v oblasti Hórjudži (法隆寺), které byly následovány historickými památkami starověkého Kjóta v roce 1994 a historickými památkami starověké Nary roku 1998. Podle Správy se buddhistické památky v oblasti Hórjudži, jak napovídá už sám název, týkají jen buddhismu. Chybí tu další prvky typické pro hlavní město, kterými jsou pevnost a hrobky. Navíc tamní pětioschodová pagoda je dřevěná, kdežto pětioschodová pagoda kláštera Čöngnimsa je kamenná, a tudíž prý co se formy týče dokonalejší. Ani Kjóto a Nara nemají pevnost a tamní památky jsou ve srovnání s Kongdžu a Pujō o dvě či tři století mladší.

Správa pak dále ve své nominaci uvedla, že stejně jako v Japonsku, ani v Číně nenajdeme starověká města, kde by se na jednom místě nacházel jak palác, tak klášter a hrobky, jako je tomu v případě království Päkče.

5.1.2 Památky na Seznamu světového dědictví

První tři památky byly zapsány na Seznam během devatenáctého zasedání Výboru pro světové dědictví v Berlíně roku 1995. Jednalo se o konfuciánskou svatyni Čongmjō

⁷⁴ <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5489>.

(종묘, 宗廟, Čongmjo; historické místo č. 125), depozitáře dřevěných matric souboru buddhistických kanonických spisů Tripitaka Koreana v klášteře Häinsa (해인사 장경판전, 海印寺 藏經板殿, Häinsa čanggjōngpchandžön; národní poklad č. 52), jeskyni Sökkuram (석굴암, 石窟庵, Sökkuram; národní poklad č. 24) a klášter Pulguksa (불국사, 佛國寺, Pulguksa; historické místo č. 502) v Kjōngdžu. Další dvě památky přibýly v roce 1997 na zasedání Výboru v Neapoli. Tentokráte šlo o palácový komplex Čchangdōkkung (창덕궁, 昌德宮, Čchangdōkkung; historické místo č. 122) a pevnost Hwasōng (화성, 華城, Hwasōng; historické místo č. 3). Roku 2000 se pak Výbor pro světové dědictví na zasedání v Cairnes rozhodl zařadit na Seznam i dolmeny v okrese Kočchang, Hwasun a na ostrově Kanghwado (고창 · 화순 · 강화 고인돌 유적, Kočchang, Hwasun, Kanghwa koindol judžök) a historickou oblast města Kjōngdžu (경주역사유적지구, 慶州歷史遺蹟地區, Kjōngdžu jōksa judžök čigu). Devět let nato, roku 2009, Výbor zasedající ve španělské Seville prohlásil světovým dědictvím i královské hrobky dynastie I (조선왕릉, 朝鮮王陵, Čosōn wangnūng). Nejnovějším přírůstkem jsou historické vesnice Hahö a Jangdong (한국의 역사마을: 하회와 양동, 河回 · 良洞, Hangugüi jōksamaül: Hahöwa Jangdong), které přibýly na Seznam roku 2010 při zasedání Výboru v Brazílii.

Zatím pouze jedinou přírodní památkou zapsanou na Seznamu je vulkanický ostrov Čedžudo se svými lávovými tunely (제주화산섬과 용암동굴, Čedžuhwasansōmgwa jongamtonggul), který Výbor zanesl na Seznam při svém zasedání ve městě Christchurch na Novém Zélandu roku 2007. Jedná se celkem o tři oblasti. První z nich je hora Hallasan, v jejímž kráteru se nachází jezero Bílého jelena (백록담, Pängnoktam) a která je se svou výškou 1950 metrů nad mořem nejvyšší horou Korejské republiky. Druhou je systém lávových tunelů na severovýchodě ostrova nazývaný Kōmunorūm (거문오름) podle jména sopky, která za jejich vznikem stojí, přičemž na Seznam byly zapsány tunely Pengtūgul (뽕뒤굴), Mandžanggul (만장굴), Kimnjonggul (김녕굴), Tangčchōmuldonggul (당처물동굴) a Jongčchōndonggul (용천동굴). Nejdelší z nich je Mandžanggul, jenž je téměř sedm a půl kilometrů dlouhý, 25 metrů vysoký a 18 metrů široký.⁷⁵ Třetí oblastí pak je sopečný kráter

⁷⁵ Park, Bum Joon: Jeju Volcanic Island & Lava Tubes. Seoul, TheBeetleBooks 2009, str. 92.

Söngsanilčchulbong (성산일출봉, 城山日出峰)⁷⁶, nacházející se na nejvýchodnějším konci ostrova.

Protože se jedná o památky notoricky známé, vyskytující se snad v každé publikaci o Koreji a na mnoha internetových stránkách, které s Koreou nějak souvisí, nebudu o nich v této práci dále pojednávat. Bližší informace lze nalézt například v knihách World Heritage in Korea, Exploring Korean History through World Heritage, nebo na internetových stránkách organizace UNESCO či adrese <http://www.visitkorea.or.k>. Pro další zdroje informací viz bibliografii na konci práce.

5.2 Reprezentativní seznam nehmotného kulturního dědictví lidstva

Vznik Reprezentativního seznamu nehmotného kulturního dědictví lidstva je stanoven v šestnáctém článku Úmluvy o zachování nehmotného kulturního dědictví, jež byla přijata na generální konferenci UNESCO, na svém 32. zasedání konaném ve dnech 29. září až 17. října 2003 v Paříži. Cílem této úmluvy je „zachovat nemateriální kulturní dědictví; zajistit úctu k nemateriálnímu kulturnímu dědictví dotčených společností, skupin a jednotlivců; zvýšit na místní, národní a mezinárodní úrovni vědomí důležitosti nemateriálního kulturního dědictví a důležitosti zajistit jeho vzájemné uznávání; pečovat o mezinárodní spolupráci a pomoc.“⁷⁷ Tomuto cíli má napomáhat i Reprezentativní seznam nehmotného kulturního dědictví lidstva, jenž byl vytvořen, aby „zajistil lepší zviditelnění nemateriálního kulturního dědictví a povědomí o jeho významu, jakož i s cílem podpořit dialog založený na úctě ke kulturní různorodosti.“⁷⁸

⁷⁶ Söngsanilčchulbong byl roku 2000 označen za přírodní památku číslo 420.

⁷⁷ Cituji zde článek 1 z Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví, jež byla vyhlášena jako zákon č. 39/2009 Sb. m. s. Proto je zde na rozdíl od zbytku práce použito namísto slova nehmotný slovo nemateriální.

⁷⁸ Ibid., čl. 16, odst. 1.

5.2.1 Památky na Reprezentativním seznamu nemotného kulturního dědictví lidstva

Korejská republika se může pochlubit úctyhodnými jedenácti zápisy, čímž se co do počtu řadí na třetí místo hned po Číně (34 zápisů) a Japonsku (18 zápisů).⁷⁹ Vzhledem k tak velkému množství zde památky představím jen ve stručnosti, i když by si zcela jistě zasluhovaly zevrubnější rozpracování. Pro zájemce o bližší seznámení se s uvedenými památkami jsou v bibliografii na konci této práce uvedeny publikace a odkazy na internetové stránky, které poskytují další informace, jež se bohužel do této práce nevejdou.

Na Reprezentativním seznamu nemotného kulturního dědictví lidstva se jako první z korejského dědictví objevily roku 2008 královský rituál na počest předků ve svatyni Čongmjo a jeho hudba (종묘제례 및 종묘제례악, 宗廟祭禮 및 宗廟祭禮樂, Čongmjočerje mit Čongmjočerjeak)⁸⁰, zpěvohra pchansori (판소리)⁸¹ a festival tano⁸² ve městě Kangnŭng na severovýchodním pobřeží v provincii Kangwŏndo (강릉단오제, 江陵端午祭, Kangnŭng tanodže).⁸³ V roce 2009 přibyl buddhistický rituál Jŏngsandža (영산재, 靈山齋)⁸⁴, jenž má připomínat Buddhovo předání Lotosové sůtry, rozličná lidová představení pod názvem Namsadang nori (남사당놀이)⁸⁵, rituál obracející se k bohyni větrů⁸⁶ s prosbou o klidné moře, bohatou úrodu a velký úlovek na ostrově Čedžudo (제주칠머리당영등굿, 濟州—堂—, Čedžu čchilmŏridang jŏngdŭngkut)⁸⁷, kanggangsullä (강강술래)⁸⁸, což je tanec o svátku čhusŏk⁸⁹, při

⁷⁹ <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011#results>.

⁸⁰ Rituál je nemotnou kulturní památkou č. 56 od roku 1975, zatímco hudba, která ho doprovází, je od roku 1964 nemotnou kulturní památkou č. 1.

⁸¹ Pchansori je od roku 1964 nemotnou kulturní památkou č. 5.

⁸² Tano je svátek připadající na pátý den pátého lunárního měsíce. Objevuje se také pod jménem Surinnal (수릿날) či Čchŏndžungdžöl (천중절). K tomuto dni se váže spousta zvyků. Např. ženy si myly obličej a vlasy v odvaru z kosatce, který měl jejich vlasům dodat krásný lesk. Také bývalo zvykem věnovat přátelům o tomto dni vějíř, který pak každý ocenil během parného léta. Tradiční zábavou mužů byl v tento den ssirŭm (씨름), korejská forma zápasu, ve kterém mohli předvést svou sílu. Vítěz si pak domů jako výhru odváděl býka. Ženy, oblečené v tradičních šatech hanbok, se zase ve stoje houpaly na houpačce.

⁸³ Od roku 1967 je tento festival nemotnou kulturní památkou č. 13.

⁸⁴ Jŏngsandža je od roku 1973 nemotnou kulturní památkou č. 50.

⁸⁵ Namsadang nori je od roku 1964 nemotnou kulturní památkou č. 3.

⁸⁶ Bohyni větrů je podle víry obyvatelů ostrova Čedžudo Babička Jŏngdŭng (영등할망, Jŏngdŭng halmang).

⁸⁷ Čedžu čchilmŏridang jŏngdŭngkut je od roku 1980 nemotnou kulturní památkou č. 71.

⁸⁸ Kanggangsullä je od roku 1966 nemotnou kulturní památkou č. 8.

kterém ženy společně tančí a zpívají,⁹⁰ a konečně dvorský tanec Čchöjongmu (처용무, 處容舞), který sloužil k zahánění zlých duchů a prosbě za poklid při královských banketech a během exorcistních obřadů posledního dne roku.⁹¹ Nejnověji se na Seznamu objevily tři záznamy z minulého roku. Prvním z nich jsou kagok (가곡, 歌曲)⁹², lyrické písně doprovázené tradičními hudebními nástroji jako jsou kōmungo⁹³, tǎgŭm⁹⁴, kajagŭm⁹⁵ a pchiri⁹⁶. Dalším záznamem je tǎmokčang (대목장, 大木匠).⁹⁷ Tento termín odkazuje na dřevěnou tradiční architekturu a obzvláště na dělníky, kteří za ní stojí a kteří mají na starosti celý stavební proces, zahrnující mj. plánování, stavbu budov a dozor nad podřízenými dělníky. Zatím posledním zaznamenaným dědictvím je sokolnictví (매사냥, mäsang), které bylo uznáno nejen jako dědictví Koreje, ale i dalších deseti zemí, kterými jsou Spojené arabské emiráty, Belgie, Česká republika, Francie, Mongolsko, Maroko, Katar, Saudská Arábie, Španělsko a Sýrie.

5.3 Seznam Pamět' světa

Pamět' světa je program organizace UNESCO, který si klade za cíl uchovávat a šířit cenné archivní a knihovní sbírky po celém světě. Dnes je na Seznamu tohoto programu zapsáno sto devadesát tři písemných památek.

⁸⁹ Čchusök je druhým největším svátkem v Koreji. Slaví se 15. dne 8. lunárního měsíce, tedy v době sklizně. Svátek se objevuje i pod názvy Hankaü (한가위) či Kaü (가위).

⁹⁰ Jedna z žen začne zpívat první sloku, po které ostatní zazpívají refrén, který sestává ze slova kanggangsullä. Někdy se ženy v úloze vedoucího zpěváka střídají. Píseň začíná pomalu a postupně nabírá na rychlosti, až se nakonec jedná o velmi rychlý zpěv. Zároveň s ní se samozřejmě zrychluje i tanec. Zpočátku ženy stojí s malými odstupy vedle sebe a pomalu chodí v kruhu. Tempo jejich kroku se pak podle písně stále zrychluje, až posléze utíkají držíce se za natažené ruce. (viz An Illustrated Guide to Korean Culture: 233 traditional key words. Seoul, Hakgojae 2002, str. 428-429)

⁹¹ Tento tanec byl 8. ledna 1971 prohlášen korejskou nehmotnou kulturní památkou č. 39.

⁹² Kagok jsou od roku 1969 nehmotnou kulturní památkou č. 30.

⁹³ Kōmungo (거문고) je šestistrunná citera.

⁹⁴ Tǎgŭm (대금) je bambusová příčná flétna.

⁹⁵ Kajagŭm (가야금) je dvanáctistrunná citera.

⁹⁶ Pchiri (피리) je malá dvojjazyčková flétna.

⁹⁷ Tǎmokčang je nehmotnou kulturní památkou č. 74.

5.3.1 Památky na Seznamu Paměť světa

Jak je uvedeno výše, Korea prozatím dosáhla sedmi záznamů. Roku 1997 to byly anály dynastie I (조선왕조실록, 朝鮮王朝實錄, Čosŏnwangdžosillok;⁹⁸ národní poklad č. 151) a spis Hunmindžongŭm (훈민정음, 訓民正音; národní poklad č. 70), které byly v roce 2001 následovány dalšími dvěma přírůstky, a to deníky Královského sekretariátu (승정원일기, 承政院日記, Sŭngdžongwŏnilgi;⁹⁹ národní poklad č. 303) a knihou Čikči (직지, poklad č. 1132), tedy konkrétněji jejím druhým svazkem. Roku 2007 dosáhly uznání dřevěné matrice Tripitaky Koreany a různé buddhistické texty (해인사 고려대장경판 및 제경판, 海印寺 高麗大藏經板과 諸經板, Hăinsa Korjŏtädžanggjongpchan mit čegjongpchan; národní poklad č. 32) společně s královskými protokoly dynastie I (조선왕조 의궤, 朝鮮王朝 儀軌, Čosŏnwangdžo ŭigwe). Posledním přírůstkem je Pokladnice východní moudrosti (동의보감, 東醫寶鑑, Tongŭipogam; poklad č. 1085), spis o principech a praktikách východní medicíny z roku 2009.

5.3.1.1 Památky na Seznamu Paměť světa – případ Čikči

Z výše zmíněných památek zapsaných na Seznamu Paměť světa jsem se na tomto místě rozhodla podrobněji pojednat o Čikči. Jedná se totiž o příkladovou ukázkou korejské památky, jež přitahuje pozornost Korejců nejen svou historickou důležitostí, ale také tím, že se jedná o památku, která byla z Koreje odvezena a která se i přes četná jednání nadále nachází v cizině.

Pägun hwasang čchorok pulčo čikči simčche jodžŏl (백운화상초록불조직지심체요절, 白雲和尚抄錄佛祖直指心體要節) je dvoudílná kniha psaná klasickou čínštinou, která byla kompilována ke konci období království Korjŏ vysoce postaveným buddhistickým mnichem Pägunem (1289-1374) a je známa spíše pod zkráceným jménem Čikči simčche jodžŏl, či jednoduše jako Čikči. Kniha je pozoruhodná hlavně díky nápisu na svém konci, jenž zní: „Vytištěno pohyblivými

⁹⁸ V internetové podobě jsou k nalezení na adrese <http://sillok.history.go.kr>.

⁹⁹ V internetové podobě jsou k nalezení na adrese <http://sjw.history.go.kr>.

kovovými typy v klášteře Hŭngdŏksa v Čchŏngdžu¹⁰⁰ a široce distribuováno v sedmém měsíci sedmého roku krále U z Korjŏ.“¹⁰¹ Zmiňovaným rokem je rok 1377, z čehož vyplývá, že tato kniha předchází zhruba o sedmdesát let objevu knihtisku Gutenbergem.

Vědci se domnívají, že bylo vytištěno padesát až sto kopií obou dílů. Jedna takováto kopie druhého dílu se dostala do rukou prvního francouzského vyslance v Koreji jménem Victor Collin de Placy (1853-1922), který působil na francouzském vyslanectví v Sŏulu na přelomu 19. a 20. století a který měl velkou zálibu ve sbírání staré korejské keramiky a knih. Tento svazek původně sestávající z třiceti devíti kapitol má však kapitol pouze třicet osm, neboť první kapitola se ztratila. Po skončení své služby v Koreji se de Plency vrátil i se svou sbírkou zpět do Francie, kde byla Čikči na aukci v roce 1911 prodána za sto osmdesát franků francouzskému sběrateli Henri Veverovi (1854-1943), po jehož smrti byla Čikči na základě jeho poslední vůle věnována roku 1950 Francouzské národní knihovně. Ta ji klasifikovala jako cennou edici a zavřela ji do nepřístupného trezoru. Zde Čikči roku 1967 objevila paní Pak Pjŏng-sŏn¹⁰², která tu toho roku začala pracovat jako brigádnice.¹⁰³ Korejští učenci, kterým o svém nálezů řekla, ji ale nebrali vážně. Po několikaletém výzkumu, kdy se Pak snažila svůj objev obhájit, byla její snaha odměněna na Mezinárodní každoroční knižní výstavě konané roku 1972 v Paříži, kde byla Čikči uznána za nejstarší knihu tištěnou pohyblivými typy.

V roce 1998 požádala Správa kulturního dědictví Koreje o zapsání Čikči na Seznam Pamět' světa, ale nominace byla vyloučena z jednání mezinárodního poradního výboru zasedajícího roku 1999 ve Vídni. Důvodem bylo to, že pokud je kniha uchovávána ve Francii, nemůže být na Seznam zapsána. UNESCO zároveň doporučilo, aby o zapsání požádala Korea společně s Francií, což však Francouzská národní knihovna odmítla. Až roku 2001 na páté schůzi komise pro zapisování památek na Pamět' světa, jež se toho roku konala v Koreji ve městě Čŏngdžu, byla nominace schválena.

¹⁰⁰ Čchŏngdžu (청주) je sídelním městem provincie Severní Čchungčchŏng (충청북도).

¹⁰¹ Dr. Park's Discovery Stuns the World Librarian Finds Lost Print Treasure. In: Korean Heritage 2010, vol. 3, no. 2. Seoul, Cultural Heritage Administration Republic of Korea, str. 15.

¹⁰² Pak Pjŏng-sŏn (박병선, 朴炳善) vystudovala historii na Sŏulské národní univerzitě a jako vůbec první Korejka se v roce 1955 vydala na další studia do Paříže.

¹⁰³ Dr. Park's Discovery Stuns the World Librarian Finds Lost Print Treasure. In: Korean Heritage 2010, vol. 3, no. 2. Seoul, Cultural Heritage Administration Republic of Korea, str. 14.

5.3.2 Památky navržené na zapsání na Seznam Pamět' světa

V minulém roce podala Korejská republika žádost na registraci dalších dvou památek ze svého písemného dědictví. Jedná se o archivní materiály vztahující se k povstání proti vojenskému režimu v Kwangdžu v květnu 1980 a o královské deníky Ilsöngnok (일성록, 日省錄; národní poklad č. 153).

Návrh se zdůvodňuje takto: Povstání v Kwangdžu, známé také pod názvem Povstání 18. května, sehrálo klíčovou roli nejen v procesu demokratizace v Korejské republice, ale ovlivnilo i další země Jižní Asie (Filipíny, Thajsko, Vietnam, Čína ad.), ve kterých se začala objevovat různá hnutí za demokracii. Záznamy spojené s povstáním v Kwangdžu sestávají z různých dokumentů, fotografií, obrázků apod., které podávají výpověď o občanském povstání, potrestání povstalců a následném vyrovnání.

Ilsöngnok mají původ v denících krále Čöngdžoa (정조, 正祖, vládl 1776 - 1800), dvacátého druhého vládce dynastie I, které král sepsal ještě před svým nástupem na trůn. Odráží se v nich jeho denní život a jeho akademické pokroky. Poté co nastoupil na trůn, se deníky změnily z osobních deníků vládce v oficiální denní záznamy o státních záležitostech.

5.4 Ceny

Korejská republika sponzoruje dvě ceny, které jsou udělovány pod záštitou organizace UNESCO. Jedná se o cenu Čikči a o Literární cenu UNESCO krále Sedžonga.

5.4.1 Cena UNESCO - Čikči (Pamět' světa)

S programem Pamět' světa neodmyslitelně souvisí i cena Čikči, jejíž vytvoření schválila Výkonná rada UNESCO v dubnu 2004. Cílem této ceny je připomínat zapsání

Čikči na Seznam Pamět' světa a zároveň být odměnou za úsilí spojené s uchováváním a zpřístupňováním písemného dědictví jako společného dědictví lidstva.

Ve stanovách ceny¹⁰⁴ je řečeno, že se bude udělovat jednou za dva roky, přičemž má být udělena celkem pětkrát. Je zde také uvedeno, že po uplynutí šesti let generální ředitel UNESCO společně s dárcem přezkoumají všechny aspekty ceny a rozhodnou o jejím dalším pokračování či ukončení.

Cena je financována Korejskou republikou prostřednictvím dohod s městskou radou města Čchöngdžu. Její hodnota je vyčíslena na 39 550 amerických dolarů.

Kandidáti musejí významně přispět k zachování a zpřístupnění písemného dědictví, přičemž na každé dvouleté období mohou být za každou členskou zemi UNESCO navrženi kandidáti maximálně tři. Vítěz je vyhlášen generálním ředitelem UNESCO na doporučení poroty ceny UNESCO - Čikči (Pamět' světa), jež sestává z pěti členů předsednictva Mezinárodního poradního výboru Paměti světa jmenovaných generálním ředitelem na dobu čtyř let s možností znovuzvolení na jedno další období. Členové poroty musejí být různých národností a v porotě musí být zastoupeni jak muži, tak ženy. Rozhodnutí by porota měla učinit pokud možno na základě konsenzu. Pokud ho není dosaženo, přistupuje na řadu tajné hlasování, dokud není dosaženo prosté většiny. Člen poroty je vyřazen z účasti na hlasování v případě, kdy se hlasuje o nominaci jeho vlastní země.

Cena je od dvouletého období 2004-2005 udělována generálním ředitelem UNESCO (či jeho zástupcem) na oficiální slavnosti konané při této příležitosti buď v Paříži, nebo v městě Čchöngdžu, jedincům, institucím či nevládním organizacím.¹⁰⁵

5.4.2 Literární cena UNESCO krále Sedžonga

Každý rok jsou udělovány dvě Mezinárodní literární ceny UNESCO. Zatímco Konfuciova cena UNESCO za literaturu¹⁰⁶ má sloužit k podpoře gramotnosti na

¹⁰⁴ Stanovy jsou k nalezení na internetové adrese http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=28325&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.

¹⁰⁵ Jako první tuto cenu převzala v Čchöngdžu roku 2005 Národní knihovna České republiky.

¹⁰⁶ V anglickém originálu The UNESCO Confucius Prize for Literacy.

venkově, Literární cena UNESCO krále Sedžonga se zaměřuje obzvláště na oceňování aktivit spojených s vytvářením, zkoumáním a šířením mateřských jazyků v rozvojových zemích. Výběr laureáta provádí Mezinárodní porota stanovená generálním ředitelem UNESCO, která se schází jednou ročně v Paříži. Ceny jsou udíleny na oficiální slavnosti, jež se koná v hlavním sídle UNESCO v Paříži při příležitosti Mezinárodního dne gramotnosti, tedy 8. září.

Literární cena UNESCO krále Sedžonga, jež sestává z částky dvaceti tisíc amerických dolarů, stříbrné medaile a certifikátu, byla vytvořena roku 1984 korejskou vládou. Jak vypovídá sám název, vzdává čest králi Sedžongovi (세종, 世宗), jenž je známý hlavně díky tomu, že za jeho vlády¹⁰⁷ došlo k vytvoření vlastní korejské abecedy.

V minulém roce získalo cenu Generální ředitelství pro vzdělávání dospělých v Cape Verde, jehož program se zasloužil o snížení negramotnosti v Cape Verde z 60% na 20% mezi lety 1974 a 2005, přičemž negramotnost i nadále klesá. Cena byla udělena i Státnímu institutu pro školení učitelů a rozvoj škol¹⁰⁸ v německém Hamburku za projekt Family Literacy (FLY)¹⁰⁹, který svým mezigeneračním přístupem, kdy se rodiče podílejí na vzdělávání svých dětí, přispívá ke zvyšování gramotnosti v přistěhovaleckých rodinách. Oba laureáti dostali od Korejské republiky dvacet tisíc dolarů.¹¹⁰

¹⁰⁷ Král Sedžong vládl v letech 1418 – 1450.

¹⁰⁸ Německý název zní Landesinstitut für Lehrerbildung und Schulentwicklung.

¹⁰⁹ Family Literacy (FLY) je dílčím projektem města Hamburk v rámci BLK programu „Förderung von Kindern und Jugendlichen mit Migrationshintergrund“. Bližší informace o tomto programu jsou dostupné na adrese www.blk-foermig.uni-hamburg.de.

¹¹⁰ http://www.unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/unesco_literacy_prize_winners_for_2010_are_announced.

VI. Korejské památky odvezené z Koreje a snahy o jejich navrácení

Je nemálo korejských památek, které se nacházely či se stále ještě nacházejí mimo území Koreje. Je však velmi obtížné stanovit jejich přesný počet. Proto se také údaje publikace od publikace, rok od roku liší. Např. v knize Kukpo ijagi (국보 이야기) stojí, že podle statistik Správy kulturního dědictví a s ní spojených institucí se ve dvaceti zemích světa nachází celkem asi 75 000 původně korejských památek. Z toho nejvíce, zhruba 35 000, jich je v Japonsku. Dalších 16 000 lze nalézt v USA, 6 600 ve Velké Británii, 5 000 v Německu, 3 000 v Rusku a 1 900 ve Francii.¹¹¹ Kniha Munhwadža čongčchäk karon (문화재 정책 개론) uvádí, že se ve dvaceti zemích nachází 76 143 památek, přičemž např. 250 z nich se má nacházet v České republice. V jarním čísle Korean Heritage z letošního roku lze najít údaj, že v zahraničí je okolo 100 000 památek, přičemž přes devadesát procent z nich se nachází v Japonsku a Spojených státech, z toho v Japonsku jich je nejvíce k nalezení v Tokijském národním muzeu a v USA ve Smithsonian Institution's Freer Gallery of Art.¹¹²

Část těchto památek v zahraničí byla cizinci zakoupena či získána darem, většina však byla od konce 19. století získána ilegálně. Podle Úmluvy Organizace spojených národů (OSN) o restituci ilegálně získaných kulturních památek z roku 1970 by měly být všechny ilegálně získané památky navráceny. Háček však vězí v tom, že předmětů takto získaných před podpisem této úmluvy se toto nařízení netýká.

V této kapitole se zaměřuji na to, jak se Korejci snaží získat zpět významné památky z Japonska a z Francie. Japonsko zmiňuji proto, že jednak se v něm nachází korejských památek nejvíce, jednak také proto, že se na něj Korejci zaměřují nejvíce. Francii pak uvádím z toho důvodu, že v době, kdy tuto práci píší, je toto téma aktuální.

¹¹¹ 이광표 (2005), str. 149.

¹¹² Joseon Painter An Gyeon's Masterpiece „Dream Journey to the Peach Blossom Land“. In: Korean Heritage 2011, Vol. 4, No. 1. Seoul, Cultural Heritage Administration Republic of Korea, str. 38.

6.1 Snaha o navrácení památek z Japonska

Korejské památky se ve větším množství dostaly do Japonska např. už za imdžinské války, nejvíce jich však bylo odcizeno až ve dvacátém století, kdy se Korea na třicet pět let ocitla pod japonskou nadvládou. Jedná se především o předměty, které Japonci našli během rozsáhlých, často ilegálních vykopávek, a o různé knihy. Další památky byly zakoupeny a odvezeny do Japonska po roce 1945.¹¹³ Mnohé památky také putovaly do Japonska ještě před kolonizací.

Například v roce 1905, za rusko-japonské války, se Japonci zmocnili památníku Pukkwantäčchöppi (북관대첩비), nacházejícího se ve městě Kildžu v provincii Severní Hamgjöng. Jedná se o kamennou stélu z roku 1707, na které jsou v čínských znacích zachycena vojenská vítězství nad Japonci za imdžinské války na konci 16. století. Po jejím převezení do Japonska se na ni zapomnělo. Opětovně byla objevena až v 80. letech japonským historikem korejského původu v šintoistické svatyni Jasukuni v Tokiu, což v Koreji vyvolalo hnutí za navrácení památky zpět do země. Nakonec byla stéla po stu letech v říjnu 2005 předána Korejské republice. Po opravách byla na krátký čas vystavena v paláci Kjöngbokkung, než ji zástupci Správy kulturního dědictví následujícího roku slavnostně předali v Käsöngu Korejské lidově demokratické republice, aby se tak stéla konečně mohla vrátit tam, kde byla před 300 lety vztyčena.¹¹⁴

Do Japonska se podívala i desetistupňová kamenná pagoda z kláštera Kjöngčchönsa (경천사 10 층석탑; národní poklad číslo 86), jež podle nápisu na prvním stupni byla vztyčena ve čtvrtém roce vlády krále Čchungmoka (tj. roku 1348, období Korjō). Pro svou údajnou schopnost léčit nemoci bývá někdy nazývána též jako Jakhwangtchap (약황탑). Tato přes třináct metrů vysoká pagoda je první korejskou pagodou vyrobenou z mramoru¹¹⁵ a svým tvarem se liší od všech dřívějších pagod.¹¹⁶ V březnu roku 1907 nařídil japonský ministr Danaka Misyaki (田中光顯) její demontáž

¹¹³ Cho Boo Keun: Reflections on the Limitations of and Overcoming Measures in the Korea-Japan Agreement of 1965. (Materiály z konference Forum on the Return of Korean Cultural Properties Displaced to Japan During Occupation or War konané 27. 4. 2007 v Söulu; více na www.unesco.or.kr/front/data_center/data_center_01_view.asp?articleid=343&cate=)

¹¹⁴ Následně se stala národním pokladem KLDK číslo 193. (viz http://english.kbs.co.kr/news/newsview_sub.php?menu=5&key=2006032330)

¹¹⁵ Mramorových pagod je v Koreji velmi málo; většina je z žuly.

¹¹⁶ Touto pagodou se pak za království Čosön inspirovala desetistupňová kamenná pagoda z kláštera Wöngaksa (원각사지 10 층석탑; národní poklad číslo 2), nacházející se nyní v Pagodovém parku v Söulu.

a následné převezení do Japonska. Na tuto situaci začal ihned reagovat anglický novinář Bethel¹¹⁷ v anglicky psaných novinách Korea Daily News, kde o této krádeži napsal článek a vyzýval k jejímu navrácení. Také americký novinář a misionář Hulbert¹¹⁸ psal v podobném duchu do anglických novin Japan Mail a Japan Chronicle. Jejich články vzbudily takový ohlas, že Japonsko bylo nuceno v říjnu roku 1918 pagodu vrátit.¹¹⁹ Kvůli vážnému poškození se na čtyřicet let ocitla v depozitáři paláce Kjöngbokkung. Roku 1960 prošla restaurací, ale protože vlivem kyselého deště a zvětrání docházelo ke korozi obnovených částí vyrobených z cementu, rozhodl se roku 1995 Národní výzkumný památkový ústav pagodu opět restaurovat. Po deseti letech, roku 2005, byla pagoda vystavena v nově postaveném komplexu Národního muzea Koreje v Söulu, ve čtvrti Jongsan, kde je k vidění i dnes.

Pro navrácení památek z Japonska zpět do Koreje je však zásadní především rok 1965. Tehdy byla 22. června v Tokiu podepsána Dohoda o kulturních památkách a kulturní spolupráci mezi Korejskou republikou a Japonskem, která vstoupila v platnost 18. prosince téhož roku.

6.1.1 Dohoda o kulturních památkách a kulturní spolupráci mezi Korejskou republikou a Japonskem z roku 1965

Během vyjednávání této dohody korejská strana požadovala, aby Japonsko vrátilo všechny kulturní památky, které z Koreje odvezlo od roku 1905. Korejská vláda vypracovala seznam předmětů, které od Japonska požadovala zpět. Tento seznam sestával ze 4 500 položek, mezi nimiž bylo například 176 kusů porcelánu, archeologické vykopávky a artefakty, 434 předmětů vyrobených z kamene a 163 knižních položek sestávajících z 852 svazků a 20 komunikačních materiálů. Národní

¹¹⁷ Ernest Thomas Bethel (1872-1909), korejským jménem Päsöl (배설), byl britským novinářem pracujícím v Asii jako zpravodaj pro noviny Daily Mail. Roku 1904 založil v Koreji společně s bojovníkem za nezávislost Koreje Jang Ki-tchakem (양기탁) noviny Tahan mail sinbo (대한 매일신보), které byly protijaponsky zaměřené a které vycházely jak v korejské, tak v anglické verzi (Korea Daily News).

¹¹⁸ Homer Bezaleel Hulbert (1863-1949) byl americký misionář, novinář a politický aktivista, který se zasazoval o nezávislost Koreje. Roku 1907 se jako zvláštní vyslanec císaře Kodžonga účastnil mezinárodní mírové konference v Haagu, kde upozorňoval na nespravedlnost japonské agrese. Stejně jako Bethel je pohřben v Söulu.

¹¹⁹ 이광표 (2005), str. 155.

poklady a důležité kulturní předměty byly vyloučeny.¹²⁰ Japonsko vyhotovilo podobný seznam, který však zahrnoval jen 1 432 položek. Tyto památky také Japonsko podle druhého článku dohody Koreji vrátilo.¹²¹

Problémem této dohody je to, že jak v názvu dohody, tak ani v jejím znění není použito slova navrácení či restituce. Japonsko se tak záměrně vyhnulo poukázání na ilegálnost vývozu a plnění kulturních předmětů, což vyvolává zdání, že se jedná o jakýsi typ kulturní dohody. Nikde tu není stanoven jasný důvod, proč by japonská vláda měla kulturní památky vrátit.

Také tu není nikde zřetelně uvedeno, jak naložit s památkami vlastněnými japonskou vládou, jež se do přílohy nedostaly. Je zde jen zmínka o památkách v soukromém vlastnictví, kterou lze nalézt ve Sjednaných protokolech k dohodě, kde stojí: „Představitel Korejské republiky uvedl, že doufá, že korejské kulturní předměty v soukromém vlastnictví japonských občanů budou Koreji darovány. Představitel Japonska uvedl, že doporučí dobrovolné darování těchto předmětů Koreji, protože tyto akty darování přispějí k podpoření kulturní výměny mezi oběma zeměmi.“¹²²

6.1.2 Úspěšné navrácení análů dynastie I

Čtyřicet sedm svazků análů dynastie I (조선왕조실록, 朝鮮王朝實錄, Čosŏn wangdžo sillok) nacházejících se původně v odäsanském archívu, se po devadesáti třech letech strávených na Tokijské univerzitě 14. července 2006 vrátilo do Koreje. Stalo se tak po čtyřech měsících od založení Výboru pro navrácení análů.¹²³

¹²⁰ Cho, Boo Keun: Reflections on the Limitations of and Overcoming Measures in the Korea-Japan Agreement of 1965. (Materiály z konference Forum on the Return of Korean Cultural Properties Displaced to Japan During Occupation or War konané 27. 4. 2007 v Söulu; více na www.unesco.or.kr/front/data_center/data_center_01_view.asp?articleid=343&cate=)

¹²¹ Ve druhém článku této dohody stojí, že: „Japonská vláda na základě společně odsouhlaseného postupu vrátí do šesti měsíců vládě Korejské republiky kulturní předměty vyjmenované v příloze.“

¹²² Kim, Hyoungman: International Legal Issues on the Return of the Cultural Property Between Korea and Japan. In: International Legal Issues in Korea-Japan Relations. Seoul, Northeast Asian History Foundation 2008, str. 316.

¹²³ Korejsky Čosŏn wangdžo sillok hwansu üwŏnhö (조선왕조실록 환수위원회); anglicky Committee for Return of the Annals.

Anály dynastie I jsou historickým záznamem událostí, které se na Korejském poloostrově odehrály během vlády dvaceti pěti panovníků této dynastie, počínaje jejím zakladatelem Tchädžzem v roce 1392 a konče králem Čchöldžongem roku 1863. Anály posledních dvou korejských panovníků, Kodžonga a Sundžonga, do nich zahrnutý nejsou, neboť byly sestaveny japonským generálním guvernéřstvím v souladu s politickými cíli císařského Japonska.¹²⁴ Jedná se tak tedy o zdokumentování 472 let. Aby se předešlo jejich ztrátě v průběhu válek či kvůli přírodním katastrofám, byly vyhotoveny v několika verzích, které se uchovávaly na různých místech země ve zvláštních archívech nazývaných sago (사고). Do dnešních dnů se dochovalo celkem 2 124 svazků, přičemž 1 181 svazků pochází z archívu Čöngdžoksan (정족산사고), 848 z archívu Tchäbäksan (태백산사고), 74 z archívu Odäsan (오대산사고) a 21 svazků pochází z různých míst. Mimo to se několik svazků z archívu Čöksangsan (적상산사고) nachází nyní v KLDŘ, kde jsou uloženy na Kim Il-söngově univerzitě v Pchjöngjangu.¹²⁵

Roku 1973 byly anály prohlášeny národním pokladem číslo 151 a v roce 1997 se ocitly i na Seznamu Paměť světa organizace UNESCO. V UNESCO však není zapsáno všech 2 124 svazků, ale je jich tu jen 2 077, protože v době zápisu ještě oněch 47 svazků z odäsanského archívu bylo v rukou Japonců. Tyto zbývající svazky po předání Korejcům byly 26. února 2007 dodatečně také pod číslem 151 označeny za národní poklad.¹²⁶

Podle průzkumu z roku 1906 bylo v odäsanském národním archívu 3 610 knih, včetně 761 svazků análů, 380 svazků královských protokolů a 2 469 dalších dokumentů.¹²⁷ Během japonské anexe však tyto věci byly ilegálně odvezeny do Japonska a umístěny v Tokijské univerzitě. Většina z nich však byla zničena roku 1927

¹²⁴ Exploring Korean History through World Heritage. Seoul, The Academy of Korean Studies 2005, str. 86.

¹²⁵ Korean Documents on UNESCO's Memory of the World Register. Seoul, Korean Culture and Information Service, Ministry of Culture, Sports and Tourism 2009, str. 20. (dostupné na <http://www.korea.net/detail.do?guid=28357>)

¹²⁶ http://www.cha.go.kr/korea/heritage/search/Culresult_Db_View.jsp?mc=KS_01_02_01&VdkVgwKey=11,01510000,11&queryText=%28%28V_KDCD=11%29%29%20%3Cand%3E%28%28%28V_NO%20%3E=151%29%3Cand%3E%28V_NO%20%3C=%209999%29%29%29.

¹²⁷ Rev. Hyemoon: Accomplishments and Challenges of Negotiations at the Civil Level for the Return of Cultural Property: The Case of the Annals of the Joseon Dynasty (Joseon Wangjo Sillok). (Materiály z konference Forum on the Return of Korean Cultural Properties Displaced to Japan During Occupation or War konané 27. 4. 2007 v Söulu; více na www.unesco.or.kr/front/data_center/data_center_01_view.asp?articleid=343&cate=)

během velkého zemětřesení. Zachovalo se jen to, co v té době bylo někam zapůjčeno. V květnu 1932 Tokijská univerzita dvacet sedm svazků análů vrátila Císařské univerzitě Kjongsöng (경성제국대학, 京城帝國大學). Zbytek byl až donedávna uložen v knihovně Tokijské univerzity jako součást sbírky vzácných knih.

Důležitou roli při požadování navrácení análů sehrály především dva dokumenty. Jedním z nich je Odäsan sadžök (오대산 사적), nacházející se v buddhistickém klášteře Wöldžöngsa (월정사). Jedná se o svědectví o ilegálním přisvojení si knih Japonskem. Stojí v něm, že japonský úředník Higuči, který byl zodpovědný za všeobecné záležitosti v okrese Pchjöngčchang (평창군, Pchjöngčchanggun), a zaměstnanec úřadu Čo Pjöngsön přemístili 150 knih přes město Kangnüng do Japonska na Tokijskou univerzitu.

Druhým důležitým dokumentem je Historický časopis (사학 잡지, Sahak čapči) vydávaný Tokijskou univerzitou. V něm lze dohledat záznam od profesorů historie Tokijské univerzity z roku 1914, který svědčí o tom, že sem anály přinesl zdejší profesor Siratori.

Kampaň za navrácení odäsanských análů začala roku 2005. Jejím cílem bylo podat žalobu na japonskou vládu a Tokijskou univerzitu. Aby mohla žaloba uspět, bylo nutné zajistit účast kláštera Wöldžönsa, protože hlavní představený kláštera měl odäsanský archiv od založení do okupace na starost. Když klášter souhlasil s podporou kampaně a slíbil i finanční pomoc, vznikl 3. března 2006 Výbor pro navrácení análů (dále jen Výbor). Ten pak navštívil japonské velvyslanectví v Söulu a předložil dopis adresovaný japonskému premiérovi, ve kterém požadoval navrácení análů. Krátce nato Tokijská univerzita Výbor vyrozuměla, že přijímá návrh na setkání, které se mělo konat 15. března. Během setkání univerzita oficiálně přiznala, že anály má, a zároveň potvrdila, že vedle čtyřiceti šesti svazků, o kterých se vědělo, vlastní svazek ještě jeden. Univerzita také slíbila, že do 17. dubna Výboru sdělí své oficiální stanovisko ohledně navrácení análů.

Výbor mezitím nezáhalel a prostřednictvím Svazu korejských občanů v Japonsku¹²⁸, známého také pod jménem Mindan, se snažil rozšířit povědomí o kampani i v Japonsku.

Druhé setkání mezi Výborem a Tokijskou univerzitou proběhlo 17. dubna, jehož výsledkem bylo v podstatě jen to, že se dohodlo setkání další. Výbor se poté vrátil do Koreje, kde bylo rozhodnuto o vytvoření Shromáždění zákonodárců za znovuzískání Čosön wangdžo sillok. Toto shromáždění pak zaslalo japonskému ministerstvu zahraničních věcí a Tokijské univerzitě oficiální dopis, ve kterém požadovalo navrácení análů.

Vznik tohoto shromáždění měl za následek, že lidé začali kampani věnovat větší pozornost. V novinách byly o kampani otiskovány články a oblíbený pořad televize MBC „Exclamation Mark!“ odvysílal o kampani zvláštní vysílání pod názvem Velká očekávání 74434.

31. května proběhlo další setkání Výboru se zástupci Tokijské univerzity, během něhož Korejci dostali od ředitele univerzitní knihovny dopis, v němž stálo, že „Tokijská univerzita se rozhodla darovat zbývající svazky odäsanských análů královské dynastie I Söulské národní univerzitě u příležitosti 60. výročí od jejího založení a 230. výročí založení královské knihovny Kjudžanggak.“¹²⁹ To, že anály budou darovány a ne vráceny vyvolalo rozhořčení členů Výboru, protože podle jejich názoru je absurdní dostat darem něco, co je původně jejich. Tak jako tak v červenci 2006 se anály dostaly zpět do Koreje.

¹²⁸ Korejsky Čailbon tähanminguk mindan (재일본대한민국민단, 在日本大韓民國民團), anglicky Korean Residents Union in Japan. Organizace byla založena 3. října 1946 v Tokiu.

¹²⁹ Rev. Hyemoon: Accomplishments and Challenges of Negotiations at the Civil Level for the Return of Cultural Property: The Case of the Annals of the Joseon Dynasty (Joseon Wangjo Sillok). (Materiály z konference Forum on the Return of Korean Cultural Properties Displaced to Japan During Occupation or War konané 27. 4. 2007 v Söulu; více na www.unesco.or.kr/front/data_center/data_center_01_view.asp?articleid=343&cate=)

6.1.3 Památky darované japonskými sběrateli

Přibližně devadesát procent korejských památek v Japonsku je součástí soukromých sbírek, přičemž většina z nich je nepřístupná veřejnosti.¹³⁰ Některé předměty z těchto sbírek však už našly svou cestu zpět do Koreje ve formě daru. Většinou se jedná o případ, kdy se japonský sběratel rozhodne věnovat něco ze své soukromé sbírky korejskému muzeu. V muzeích je proto často vyhrazena zvláštní část právě pro takovéto předměty získané darem.

Například v Národním muzeu Koreje v Söulu se ve druhém patře nachází výstavní plocha o rozloze 2 844,62 m², kde jsou vystaveny právě darované předměty. Vedle sedmi výstavních sálů nesoucích korejská jména tu můžeme najít i tři sály pojmenované po japonských sběratelích, kterými jsou Iuči Isao (井内功), Hačiuma Tadasu a Kaneko Kazušiige.¹³¹

Iuči Isao (1911-1992) se odmalička zajímal o korejské střešní tašky. Ve svém domě zřídil studovnu, kde se věnoval jejich zkoumání, a následně pak o nich publikoval množství článků. V roce 1987 ze své sbírky daroval Národnímu muzeu Koreje 1 082 střešních tašek a cihel, které pocházejí jak ze státu Nangnang¹³², tak i z období Tří království, Sjednocené Silly, Korja a období dynastie I, takže představují důležitý zdroj pro zkoumání jejich vývoje.

Hačiuma Tadasu daroval část své sbírky Národnímu muzeu v září roku 1994. Jedná se o 383 předměty, jež shromáždil jeho otec ve 20. a 30. letech minulého století. Předměty pokrývají období od doby bronzové po dobu vlády dynastie I. Je tu k vidění například pozlacená bronzová socha Buddhy ze Silly, zlaté náušnice z Päkče, starověké zbraně, různé osobní doplňky atd.

¹³⁰ Cho, Boo Keun: Reflections on the Limitations of and Overcoming Measures in the Korea-Japan Agreement of 1965. (Materiály z konference Forum on the Return of Korean Cultural Properties Displaced to Japan During Occupation or War konané 27. 4. 2007 v Söulu; více na www.unesco.or.kr/front/data_center/data_center_01_view.asp?articleid=343&cate=)

¹³¹ <http://www.museum.go.kr/program/place/placeListEng.jsp?menuID=002002001004&placeIDCon=75>.

¹³² Nangnang (čínsky L'-lang) byl v letech 108 – 313 n. l. jedním ze čtyř chanských správních okruhů v oblasti Mandžuska.

Kaneko Kazušige věnoval muzeu sbírku, jež zahrnuje předměty z různých jiných asijských zemí. Jedná se o buddhistické sošky, obrazy, dřevěné lakované předměty, keramiku, oblečení apod.

6.2 Snaha o navrácení památek z Francie

V kapitole Korejská republika a UNESCO jsem se zmínila o Čikči a v souvislosti s tím i o paní Pak Pjōng-sōn, která ji ve Francii objevila. Ta zde kromě Čikči našla ještě 191 ztracených titulů ve 297 svazcích, jež byly v roce 1866 ukořistěny francouzskými námořníky z královských archívů dynastie I zvaných Ö Kjūdžanggak (외규장각) nacházejících se na ostrově Kanghwado. Našla je po několikaletém usilovném pátrání spíše šťastnou náhodou, když jí jeden známý, který pracoval ve versailleské pobožce Francouzské národní knihovny, řekl, že ve versailleském archívu pro poškozené knihy jsou obrovské hromady čínsky psaných knih.¹³³ Roku 1980 se Pak začala těmito 297 svazky zabývat. Vytvořila jejich seznam, který doplnila různými poznámkami. Původně si myslela, že bude mít práci za dva roky hotovou, ale nakonec ji dokončila až o deset let později, v roce 1990.¹³⁴

Tyto knihy se následně staly předmětem sporů mezi Koreou a Francií, kdy Korea po Francii neustále požadovala, aby je Koreji vrátila, zatímco Francie jejich navrácení vytrvale odmítala. Vše začalo roku 1991, kdy Söulská národní univerzita zaslala na francouzské ministerstvo zahraničních věcí žádost o jejich navrácení.¹³⁵ V červenci následujícího roku pak korejské velvyslanectví poprvé Francii oficiálně požádalo, aby knihy vrátila.¹³⁶ Francie, jež tou dobou usilovala o export svých vysokorychlostních vlaků TGV do Koreje, na korejsko-francouzském summitu roku 1993 Korejcům jednu knihu vrátila a francouzský socialistický prezident François Mitterrand se dohodl se svým korejským protějškem Kim Jōng-samem, že zbylé knihy budou navraceny formou trvalé výpůjčky. To však ve Francii narazilo na tvrdý odpor pravice, takže z dohody nakonec sešlo.¹³⁷ Malý krok vpřed znamenal rok 2008, kdy se vlády obou zemí dohodly

¹³³ Dr. Park's Discovery Stuns the World Librarian Finds Lost Print Treasure. In: Korean Heritage 2010, Vol. 3, No. 2. Seoul, Cultural Heritage Administration Republic of Korea, str. 17.

¹³⁴ 문화재청 (ed.): 수난의 문화재. 서울, 눌와 2008, str. 118.

¹³⁵ Ibid., str. 121.

¹³⁶ http://www.dynamic-korea.com/etc/people_new.php?uid=201000048618.

¹³⁷ 문화재청 (ed.): op. cit., str. 122.

alespoň na jejich digitalizaci.¹³⁸ Korejci se však stále znovu a znovu pokoušeli o další jednání. Korejské občanské sdružení Munhwajöndä (문화연대, anglicky Cultural Action) dokonce v prosinci roku 2009 podalo u francouzského soudu žalobu, v níž po Francii chtělo knihy vrátit.¹³⁹ Žaloba však byla následujícího měsíce soudem zamítnuta.¹⁴⁰ Průlom nastal až loni v listopadu, kdy se na jednání G20 v Söulu korejský prezident I Mjöng-bak a francouzský prezident Nicholas Sarkozy dohodli na navrácení knih zpět do Koreje. To ve Francii vyvolalo opětovné protesty, ke kterým se připojilo na pět set pracovníků Francouzské národní knihovny.¹⁴¹ Nakonec letos v únoru obě země podepsaly formální dohodu, podle které Francie Koreji knihy vrátí ve formě obnovitelných pětiletých výpůjček.¹⁴² Jak však Koreji sdělil francouzský velvyslanec, „Francie (tímto) nevytváří precedens pro navrácení čehokoliv dalšího.“¹⁴³

První zásilka sestávající ze sedmdesáti pěti svazků dorazila do Koreje 14. dubna letošního roku, tj. po 145 letech, kdy byly knihy z Koreje odvezeny. Z mezinárodního letiště Inčchön, kam je z Paříže přepravila společnost Asiana Airlines, byly bedny s knihami převezeny do Národního muzea Koreje v Söulu,¹⁴⁴ kde budou knihy podle slov ministra kultury Čöng Pjöng-guka vystaveny od 18. července do 18. září.¹⁴⁵ Druhá zásilka se sedmdesáti třemi svazky dorazila 29. dubna a stejně jako zásilka předchozí putovala rovnou do muzea.¹⁴⁶ 12. května přistálo letadlo se třetí zásilkou o sedmdesáti pěti svazcích¹⁴⁷ a 27. května dorazila poslední čtvrtá zásilka se sedmdesáti třemi svazky.¹⁴⁸

V souvislosti s navrácením těchto knih prezident I Mjöng-bak nařídil vládě, aby našla způsob, jak vytvořit státní orgán, jenž by dohlížel na podobné snahy o získávání odvezených korejských památek.¹⁴⁹

¹³⁸ http://www.dynamic-korea.com/etc/people_new.php?uid=201000048618.

¹³⁹ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=68772.

¹⁴⁰ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=69398.

¹⁴¹ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_In_detail.htm?No=77807.

¹⁴² <http://english.yonhapnews.co.kr/yhedit/2011/04/14/96/5100000000AEN20110414009200315F.HT> ML.

¹⁴³ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_commentary_detail.htm?No=21400.

¹⁴⁴ <http://english.yonhapnews.co.kr/yhedit/2011/04/14/96/5100000000AEN20110414009200315F.HT> ML.

¹⁴⁵ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=80869.

¹⁴⁶ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=81219.

¹⁴⁷ http://english.kbs.co.kr/News/News/News_view.html?id=Cu&No=81499.

¹⁴⁸ http://english.kbs.co.kr/News/News/News_view.html?id=Cu&No=81820.

¹⁴⁹ http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Po_detail.htm?No=80895.

VII. Závěr

Přístup Korejců k vlastnímu kulturnímu dědictví je téma velmi rozsáhlé a lze k němu přistupovat mnoha způsoby. Tato práce se zabývá především hmotným kulturním dědictvím a zákonnými úpravami. S využitím Zákona o ochraně památek z roku 1962 jsem se pokusila o definici toho, co si Korejci pod kulturním dědictvím představují, do jakých kategorií si ho třídí. Byly zmíněny organizace zabývající se správou, ochranou, výzkumem a propagací památek v Koreji i ve světě. Podstatná část práce byla věnována korejským památkám na seznámech UNESCO již zapsaných, případně o zápis usilujících, a korejským památkám v zahraničí, které se Korejci snaží získat zpět.

Protože se jedná o široké téma, prostor pro případnou další práci vidím v rozpracování nehmotného kulturního dědictví a v detailnějším zpracování konkrétních činností spojených s objevováním a odhalováním nových památek, jejich renovacemi a rekonstrukcemi a zpřístupňováním veřejnosti. S tím souvisí velký počet muzeí a galerií, které slouží nejen k jejich uchovávání, ale též ke vzdělávacím účelům. Sběr informací pro zpracování těchto témat se ovšem neobejde bez dlouhodobějšího pobytu v Koreji.

VIII. Bibliografie

Práce v korejštině:

Čchö Su-džöng: Murjangsudžön pähüllimkidunge kidäsösö. Söul, Hagodža 2009.
(최수정: 무량수전 배흘림기둥에 기대서서. 서울, 하고재 2009., Opíraje se o sloupy
Síně nekonečna.)

I Kwang-pchjo: Kukpo ijagi. Söul, Čagün pangmulgwan 2005. (이광표: 국보 이야기.
서울, 작은박물관 2005., Vyprávění o národních pokladech.)

I Kwang-pchjo: Son anüi pangmulgwan. Pchadžu, Hjohjöng čchulpchan 2006. (이광표:
손 안의 박물관. 파주, 효형출판 2006., Muzeum na dlani.)

Munhwadžächchöng (ed.): Sunanüi munhwadžä. Söul, Nulwa 2008. (문화재청: 수난의
문화재. 서울, 놀와 2008., Památky a jejich utrpení.)

To Čung-pchil: Munhwadžä čöngčchäk karon. Söul, Minsogwön 2009. (도중필:
문화재 정책 개론. 서울, 민속원 2009., Úvod do památkové politiky.)

Práce v angličtině:

An Illustrated Guide to Korean Culture: 233 traditional key words. Seoul, Hakgojae
2002.

Beautiful Seoul. Seoul, Sung Min Publishing House 2006.

Cultural Heritage Administration: World Heritage in Korea. Seoul, Nulwa 2008.

Dr. Park's Discovery Stuns the World Librarian Finds Lost Print Treasure. In: Korean
Heritage 2010, vol. 3, no. 2. Seoul, Cultural Heritage Administration Republic of Korea.

Exploring Korean History through World Heritage. Seoul, The Academy of Korean
Studies 2005.

Cho Boo Keun: Reflections on the Limitations of and Overcoming Measures in the
Korea-Japan Agreement of 1965. (Materiály z konference Forum on the Return of
Korean Cultural Properties Displaced to Japan During Occupation or War konané 27. 4.
2007 v Söulu; více na
www.unesco.or.kr/front/data_center/data_center_01_view.asp?articleid=343&cate)

Joseon Painter An Gyeon's Masterpiece „Dream Journey to the Peach Blossom Land“.
In: Korean Heritage 2011, Vol. 4, No. 1. Seoul, Cultural Heritage Administration
Republic of Korea.

Kim, Dong-uk: Palaces of Korea. Elizabeth, NJ, Seoul, Hollym 2006.

Kim, Hyoungman: International Legal Issues on the Return of the Cultural Property Between Korea and Japan. In: International Legal Issues in Korea-Japan Relations. Seoul, Northeast Asian History Foundation 2008.

Kim, J. K. (ed.): Korean art seen through museums. Seoul, Eastern Media 1979.

Korean Documents on UNESCO's Memory of the World Register. Seoul, Korean Culture and Information Service, Ministry of Culture, Sports and Tourism 2009. (dostupné na <http://www.korea.net/detail.do?guid=28357>)

Kyongju. Seoul, Woojin Press 2008.

Park, Bum Joon: Jeju Volcanic Island & Lava Tubes. Seoul, TheBeetleBooks 2009.

Rev. Hyemoon: Accomplishments and Challenges of Negotiations at the Civil Level for the Return of Cultural Property: The Case of the Annals of the Joseon Dynasty (Joseon Wangjo Sillok). (Materiály z konference Forum on the Return of Korean Cultural Properties Displaced to Japan During Occupation or War konané 27. 4. 2007 v Söulu; více na www.unesco.or.kr/front/data_center/data_center_01_view.asp?articleid=343&cate)

Práce v češtině:

Miltner, V.: Malá encyklopedie buddhismu. Praha, Libri 2002.

Umění Koreje. Praha, Národní galerie v Praze 2007.

Internetové zdroje:

Zákony:

<http://www.law.go.kr/lsInfoP.do?lsiSeq=112042#0000>.

<http://www.law.go.kr/lsInfoP.do?lsiSeq=78011#0000>.

<http://www.mvcr.cz/soubor/sb014-09m-pdf.aspx>.

http://www.mzv.cz/public/1b/87/74/187635_14916__1972_Umluva_WHC.pdf.

http://www.unesco.org/culture/natlaws/media/pdf/republicofkorea/corea_act961_10_01_1962_eng_orof.pdf.

http://www.unesco.org/culture/natlaws/media/pdf/republicofkorea/repkorea_culturalheritageprotectionact_amended_2007_engtof.pdf.

<http://www.ziwo1.net/ziwo1/a/huki/20040406a.htm>.

Sungnjemun:

http://english.chosun.com/site/data/html_dir/2008/02/13/2008021361019.html.

http://english.chosun.com/site/data/html_dir/2008/10/10/2008101061007.html.

http://english.chosun.com/site/data/html_dir/2010/02/11/2010021100799.html.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52333.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52339.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52348.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52364.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52378.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=52516.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=79328.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Dm_detail.htm?No=52325.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Dm_detail.htm?No=52357.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_In_detail.htm?No=52429.

Organizace související s kulturním dědictvím:

<http://english.cha.go.kr>.
<http://www.cha.go.kr>.
<http://www.nricp.go.kr/eng>.
<http://www.nrich.go.kr/kr/nrich.jsp>.
<http://www.unesco.ca/en/commission/unesco/documents/3ArchitectureNatComsSep09.pdf>.
<http://www.unesco.or.kr>.
<http://www.unesco.or.kr/eng>.

UNESCO:

http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=28325&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.
<http://sillok.history.go.kr>.
<http://sjw.history.go.kr>.
<http://whc.unesco.org/en/criteria>.
<http://whc.unesco.org/en/statesparties/kr>.
<http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5489>.
http://www.mzv.cz/unesco.paris/cz/o_unesco/index.html.
<http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011#results>.
<http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00311&cp=KR>.

http://www.unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/unesco_literacy_prize_winners_for_2010_are_announced.
www.blk-foermig.uni-hamburg.de.

Snaha o navrácení památek z Francie:

http://english.kbs.co.kr/News/News/News_view.html?id=Cu&No=81499.
http://english.kbs.co.kr/News/News/News_view.html?id=Cu&No=81820.
<http://english.yonhapnews.co.kr/yhedit/2011/04/14/96/5100000000AEN20110414009200315F.HTML>.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_commentary_detail.htm?No=21400.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=68772.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=69398.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=80869.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Cu_detail.htm?No=81219.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_In_detail.htm?No=77807.
http://world.kbs.co.kr/english/news/news_Po_detail.htm?No=80895.
http://www.dynamic-korea.com/etc/people_new.php?uid=201000048618.

Různé:

<http://100.naver.com>.
<http://en.wikipedia.org>.
http://english.kbs.co.kr/news/newsview_sub.php?menu=5&key=2006032330.
<http://ko.wikipedia.org>.
<http://www.museum.go.kr/program/place/placeListEng.jsp?menuID=002002001004&placeIDCon=75>.